

Nota Inspraak

Omgevingsvisie Kromme Rijng gebied

Versie: 15 december 2016

gemeente Houten

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
2. Veel voorkomende thema's in inspraakreacties	4
3. Inspraakreacties en beantwoording	12
Nr. Indiener reactie	
1. Cumela Nederland, Postbus 1156, 3860 BD Nijkerk	12
2. Noordanus en Partners, Postbus 30, 6666 ZG Heteren	13
3. GGD regio Utrecht, Postbus 51, 3700 AB Zeist	14
4. Vereniging Natuur en Milieu, IVN afdeling Wijk bij Duurstede, Postbus 293, 3960 BG Wijk bij Duurstede	16
5. Natuur en milieufederatie Utrecht (mede namens Utrechts Landschap en Landschap Erfgoed Utrecht), Hengeveldstraat 29, 3572 KH Utrecht	23
6. LTO Noord, Menno Simonsweg 101, Postbus 240, 8000 AE Zwolle	25
7. Stichting Milieuzorg Zeist e.o., Kometenlaan 70, 3721 JV Bilthoven	29
8. Mooisticht, Postbus 115, 3980 CC Bunnik	37
9. Milieu Werkgroep Houten, Timmermansgilde 3, 3994 XH Houten	38
10. Provincie Utrecht, Archimedeslaan 6, Postbus 80300, 3508 TH Utrecht	44
11. Tuincentrum Werkhoven, Achterdijk 62, 3985 LB Werkhoven	47
12. Gemeente Utrechtse Heuvelrug, Kerkplein 2, Postbus 200, 3940 AE Doorn	48
13. Van Westreenen, Anthonie Follerstraat 1a, 3772 MP Barneveld	51
14. Inspreker A	52

1. Inleiding

De gemeenten Wijk bij Duurstede, Bunnik en Houten zijn begin 2015 gestart met het opstellen van een Omgevingsvisie voor het buitengebied. In de Omgevingsvisie staan de belangrijkste plannen en ambities voor de Kromme Rijnstreek.

Proces

Het traject is in 2015 gestart met het ophalen van de vraagstukken van 'buiten' door middel van 30 **interviews**. Aansluitend is er een **Streekplatform** georganiseerd, welke eveneens in het teken heeft gestaan van het ophalen van vraagstukken uit het Kromme Rijngebied. De opgehaalde vraagstukken zijn vervolgens teruggelegd bij de samenleving in een **gebiedsconferentie** welke vlak voor de zomer van 2015 heeft plaatsgevonden en waarin gekeken is naar (mogelijke) oplossingsrichtingen/antwoorden op de vraagstukken. Parallel aan deze sessies zijn ook de raden, colleges, ambtenaren en andere organisaties en overheden betrokken in het proces.

Vanuit al deze resultaten zijn de hoofdlijnen van de visie opgesteld. Gezien het interactieve proces is er, mede op verzoek van de (gezamenlijke) gemeenteraden, voor gekozen om in december 2015 een co-creatie over de hoofdlijnen van de visie te organiseren. Hiervoor is een **internetconsultatie** opgestart om na te gaan in hoeverre datgene wat in eerdere bijeenkomsten bij de samenleving was opgehaald ook breed werd gedragen in het gebied en de samenleving. Om een zo groot mogelijke publiek te bereiken en de participatiedrempel laag te houden is destijds gekozen voor een internetforum met stellingen en een discussieplatform rondom enkele belangrijke thema's uit de visie. Het was de eerste keer dat een consultatie op deze manier (via internet) werd georganiseerd en de gemeenten zijn zich ervan bewust dat de consultatie niet vlekkeloos is verlopen. Er zijn daarom ook geen directe conclusies uit de uitkomsten bij de stellingen getrokken en de uitkomsten hebben ook niet geleid tot koerswijzigingen in uiteindelijke ontwerpvisie die ter visie is gelegd. Interessant waren wel de discussies die bij enkele thema's zijn gevoerd. Na de internetconsultatie is het ontwerp van de visie opgesteld.

Ter visielegging ontwerp en de reacties

Het ontwerp van de Omgevingsvisie Kromme Rijngebied heeft van 24 juni tot en met 24 augustus 2016 ter inzage gelegen. Gedurende deze periode was het mogelijk om een reactie in te dienen bij de gemeenten Bunnik, Wijk bij Duurstede of Houten. Er zijn 18 personen of instanties die binnen de termijn hebben gereageerd. 14 van die reacties kunnen worden aangemerkt als reactie en zijn samengevat en beantwoord in het derde hoofdstuk van deze nota. De overige 4 reacties zijn niet inhoudelijk. Er zijn 3 personen die aangeven mee te willen denken in het vervolgtraject en één persoon heeft een informatievraag over de wijzigingen n.a.v. internetconsultatie. Hierboven onder het kopje 'proces' staat beschreven dat de consultatie niet heeft geleid tot aanpassingen.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 zijn algemene antwoorden geformuleerd voor die thema's die door meerdere sprekers zijn ingediend.

In hoofdstuk 3 worden de reacties van elke spreker apart beantwoord. Waar mogelijk is daarbij verwezen naar de algemene beantwoording van het betreffende thema uit hoofdstuk 2 van deze Nota.

2. Veel voorkomende thema's in inspraakreacties

In dit hoofdstuk gaan wij in op veel voorkomende thema's uit de ingediende inspraakreacties. Hierbij hebben wij de informatie uit de Omgevingsvisie niet herhaald. Voor een gedegen beeld van de hieronder besproken thema's verwijzen wij dan ook naar de betreffende onderdelen in de Omgevingsvisie. In dit hoofdstuk bespreken wij uitsluitend die (deel)aspecten, waarover door meerdere insprekers opmerkingen zijn gemaakt. De onderstaande informatie vormt een antwoord op een deel van de vragen uit de inspraakreacties. In het antwoord op die reacties in hoofdstuk 3 wordt dan ook terugverwezen naar de betreffende onderdelen uit dit hoofdstuk.

1. Thema 'Uit samenleving opgehaalde vraagstukken als uitgangspunt voor Omgevingsvisie'

a. Clusters van vraagstukken uit de samenleving als startpunt bij opstellen Omgevingsvisie

De gemeenten hebben voor het proces van de totstandkoming van de Omgevingsvisie bewust gekozen voor een zogeheten 'Bottom-up-proces', waarbij de inwoners van het buitengebied van de drie gemeenten hebben aangegeven waarover de Omgevingsvisie in ieder geval moet gaan en voor welke vraagstukken van hen de Omgevingsvisie een oplossing zou moeten bieden. Onze gemeenten zijn gestart met interviews om vraagstukken uit het gebied op te halen. Daarnaast hebben wij onder meer voor de samenleving een aantal bijeenkomsten georganiseerd, waarbij inwoners, belangengroepen en -organisaties in de gelegenheid zijn gesteld om voor hen belangrijke kwesties naar voren te brengen. Ook is de samenleving via internet uitgebreid geconsulteerd. Alle soorten partijen (inwoners, belangengroepen, -organisaties) hebben de gelegenheid gehad hun inzichten, vragen en eventuele problemen naar voren te brengen. Deze acties samen hebben geresulteerd in een veelheid aan informatie, die wij hebben geclusterd. Deze clusters van vraagstukken hebben een plaats gekregen in paragraaf 2.1 van de Omgevingsvisie en betreffen onder meer de kwaliteit van het gebied en de aanwezige en gewenste functies.

b. Doorbreken sectorale werkwijze bij vormgeving Omgevingsvisie

De uit de samenleving opgehaalde vraagstukken vormen een van de pijlers van de Omgevingsvisie. Wij hebben bij de opzet van de visie bewust niet gekozen voor een insteek vanuit de verschillende beleidsvelden, maar vanuit (clusters van) vraagstukken. *Deze vormen één van de drie uitgangspunten van de Omgevingsvisie.* Onze benadering bij het opstellen van de Omgevingsvisie is in lijn met de toekomstige Omgevingswet, waarvan de essentie is om de tot op heden gangbare sectorale benadering te doorbreken en hiervoor een integrale methodiek in de plaats te stellen. Omdat het luisteren naar de samenleving centraal heeft gestaan en op de vraagstukken wordt aangesloten, is de visie (bewust) geen encyclopedie (meer) geworden van bestaand sectoraal beleid met bijbehorende doeleinden. Wij vinden dat het geen toegevoegde waarde heeft om velerlei sectoraal (vigerend) beleid in de Omgevingsvisie op te nemen. De Omgevingsvisie is erop gericht om

een integrale afweging te maken waarbij wel alle relevante sectorale belangen mee worden gewogen (toevoegen kwaliteit via maatwerk; zie hieronder).

c. Gemeentelijke verantwoordelijkheid voor algemeen belang

De opgehaalde vraagstukken en de daarachter liggende behoeften van de bevolking gaan gepaard met de zorg van de overheid voor het algemene belang. Wij als gemeentelijke overheden hebben de verantwoordelijkheid voor collectieve belangen. *Onze eigen verantwoordelijkheid vormt het tweede van de drie uitgangspunten van de Omgevingsvisie.* Dit hebben wij dan ook verwoord in paragraaf 2.2. Bepalend voor de keuze waar de gemeentelijke verantwoordelijkheid voor het buitengebied ligt, zijn de volgende drie factoren van belang: Onze regionale positionering, onze coalitieprogramma's en de langjarige beleidslijnen van onze gemeenten. Dit zijn randvoorwaarden waarmee we op voorhand rekening hebben moeten houden bij het opstellen van de Omgevingsvisie. Deze randvoorwaarden hebben dus te maken met de maatschappelijke rol van de overheid. Een verantwoordelijkheid die we in de Omgevingsvisie specifiek hebben genoemd, is het blijvend groen houden van de Kromme Rijnstreek. Verder komen onze zorg en verantwoordelijkheid voor het algemene belang tot uiting in onze speerpunten (paragraaf 3.1), in onze visie op de gebieden (paragraaf 3.2), in onze visie op de thema's (hoofdstuk 4) en in de uitvoering (hoofdstuk 5). In deze speerpunten, visie op gebieden plus thema's en in de uitvoering hebben wij duidelijke keuzes gemaakt en doelen gesteld in wat we als overheid willen doen en bereiken en wat we als overheid niet willen doen. *Het derde uitgangspunt van de Omgevingsvisie heeft betrekking op de gebiedskwaliteiten.* Deze komen aan de orde bij de bespreking van het volgende thema.

2. Thema 'Totstandkoming en functie kwaliteitenlijsten (deel)gebieden'

a. Totstandkoming kwaliteitenlijsten (deel)gebieden

In de Omgevingsvisie onderscheiden wij een viertal gebieden (waarbinnen twee deelgebieden) op basis van eigenschappen als huidige functie(s), ligging, historie, aanwezige natuur en verschijningsvorm. In de paragrafen 2.4 tot en met 2.10 hebben wij per (deel)gebied een kwaliteitenlijst opgesteld, waarin de kernkwaliteiten van dat gebied staan benoemd. Hierbij gaat het om de belangrijke ter plaatse aanwezige natuur-, landschappelijke en cultuurhistorische waarden, die wij hebben weergegeven op een hanteerbare en overzichtelijke lijst. De selectie van deze waarden heeft plaatsgevonden door vakspecialisten op basis van een gedegen gebiedsanalyse en op grond van actuele sectorale informatiebronnen als het landschapsbeleidsplan (het LOP). Bij de totstandkoming van die sectorale informatiebronnen is dikwijls gebruik gemaakt van de zogeheten 'lagenbenadering, die de ruimte uiteenlegt in de 'ondergrond', de 'netwerklaag' en de 'occupatielaag' (de indeling kan ook een ietwat andere vorm aannemen).

Overigens hebben wij de per (deel)gebied in de ontwerp- Omgevingsvisie opgenomen kwaliteitenlijsten nog eens tegen het licht gehouden. Dit is gebeurd naar aanleiding van de zogeheten 'krachtbijeenkomsten' met de samenleving en naar aanleiding van de ingediende inspraakreacties door met name natuur- en milieuorganisaties. Op basis daarvan hebben wij geconcludeerd dat de kwaliteitenlijsten inderdaad nog aanvulling behoeften en zijn er –waar nodig- nog extra natuur-, landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten aan de lijsten toegevoegd. Tevens hebben we de kaart van het Landschapsontwikkelingsplan (LOP) als inspiratiebron en richtlijn opgenomen in het maatwerkproces (zie thema 3

hierna). Daarmee hebben alle relevante kwaliteiten voor een duurzame ontwikkeling van ons buitengebied een plaats in de Omgevingsvisie. Dit is in lijn met de uitkomsten van de internetconsultatie, waaruit bleek dat de samenleving de ruimtelijke kwaliteit (landschap en natuur) hoog waardeert en dit een buitengewoon belangrijk aspect vindt. Ruimtelijke kwaliteit staat dan ook centraal in deze Omgevingsvisie.

De kernkwaliteiten, zoals opgenomen in de kwaliteitenlijsten, vallen deels samen met elementen / waarden, die zijn aangewezen op basis van provinciale en wettelijke regelingen. Zo overlappen de in de kwaliteitenlijsten genoemde natuurwaarden met allerlei waarden, die voortvloeien uit de provinciale Groene Contour en uit het Natuurnetwerk Nederland (NNN, voorheen EHS / Ecologische Hoofdstructuur). En zo zijn de in de Omgevingsvisie benoemde kwaliteiten als de zichtbare onderdelen van de Nieuwe Hollandse Waterlinie ook opgenomen op de voorlopige lijst van het werelderfgoed van Unesco voor 2019. De wettelijke status en bescherming van dergelijke gebieden als de Groene Contour, de EHS en de Nieuwe Hollandse Waterlinie zijn niet (opnieuw) vastgelegd in onze Omgevingsvisie. Ze zijn reeds vastgelegd in beleidsdocumenten van hogerhand en in wettelijke regelingen. Bij de uitvoering van ons beleid moeten wij de wettelijke regelingen in acht nemen en rekening houden met beleidsregels van hogerhand. Voor zover sprake is van gronden behorend tot 'Natura 2000-gebied' (het Europees netwerk van beschermde natuurgebieden, deel uitmakend van de NNN) dienen onze gemeenten zich in ieder geval te houden aan de zogeheten instandhoudingsdoelen.

b. Functie kwaliteitenlijsten (deel)gebieden

De beschrijving van de kernwaarden in de kwaliteitenlijsten per (deel)gebied is bedoeld om de inbreng te garanderen van deze natuur-, landschappelijke en cultuurhistorische waarden bij de ontwikkeling en realisering van een initiatief. Het gaat om een volwaardige inbreng, waarbij de geformuleerde kwaliteiten een kritisch onderdeel vormen bij de afweging of een project doorgang kan vinden. De Omgevingsvisie stelt gebiedskwaliteiten dus voorop ("vanuit kwaliteit verder werken..."). Bij de ontplooiing van initiatieven mogen de waarden, zoals geformuleerd in de paragrafen 2.4 tot en met 2.10, in geen enkele opzicht achteruit gaan. Aan deze eis moet een plan of project altijd voldoen. Bij bijvoorbeeld een mogelijke ontwikkeling in het 'Landbouwgebied van de oeverwallen' mag géén aantasting plaatsvinden van de benoemde kwaliteiten zoals de sfeer van het landelijk gebied, de boomgaarden, de grote open ruimtes, de bochtige wegen en de restanten van oude rivierlopen. En voor wat betreft het deelgebied 'Lekdijk en uiterwaarden' dienen de gemeenten altijd te waken over onder meer het beeld van uiterwaard en rivier, de natuurwaarden als gevolg van de wisselende waterstanden en over de knotbomenrij langs de dijk als cultuurhistorische bescherming van de dijk. Tevens moet bij een potentieel project sprake zijn van een versterking van één of meer van de relevante natuur-, landschaps- en cultuurhistorische waarden. Het behoud ervan alleen is niet voldoende. Een ontwikkeling moet dus ook investeren in de waarden om deze nog aantrekkelijker te maken. Het initiatief dient bij te dragen aan de kwaliteit van het landelijk gebied.

Uit het voorgaande blijkt dat het behoud van de betreffende natuur-, landschappelijke en cultuurhistorische waarden en de versterking van één of meer van deze waarden, integrale onderdelen moeten vormen van een ontwikkelingsvoorstel. Om een dergelijk ontwikkelingsvoorstel tot een definitief plan te maken en om te bepalen of dit plan doorgang kan vinden, passen onze gemeenten 'maatwerk' toe. De draagkracht van een gebied staat hierbij centraal.

3. Thema ‘Toepassing van maatwerk’

a. Relevante factoren bij toepassing maatwerk

De wijze waarop wij gezamenlijk met de samenleving de doeleinden wensen te verwezenlijken, is opgenomen in onze visie op de uitvoering (hoofdstuk 5). Via de toepassing van maatwerk kunnen initiatiefnemers en onze gemeenten de geformuleerde doeleinden zo veel mogelijk verwezenlijken. Maatwerk vindt dan ook alleen plaats bij projecten die op enige wijze aansluiten bij onze speerpunten. Hierbij gaat het om een initiatief dat een bijdrage levert aan toerisme en recreatie of aan duurzame landbouw (of daaraan gerelateerd), om een project voor een innovatieve herontwikkeling van een VAB of om een voorstel dat een bijdrage levert aan de Off-grid doelstellingen.

Bij de toepassing van maatwerk spelen in ieder geval drie factoren een rol, te weten:

- Gebiedskwaliteiten; om te waarborgen dat het buitengebied mooi blijft oftewel die kwaliteiten blijven bestaan, stelt de Omgevingsvisie gebiedskwaliteiten voorop (“vanuit kwaliteit verder werken...”). Het behoud van de betreffende natuur-, landschappelijke en cultuurhistorische waarden en de versterking van één of meer van die waarden, dienen een integraal onderdeel uit te maken van een ontwikkelingsvoorstel;
- Bestaande wet- en regelgeving, zoals de bescherming van archeologische waarden via landelijke wetgeving;
- Onze doelen; deze betreffen ten eerste onze vier speerpunten, dat wil zeggen ‘sterke ontwikkeling van de recreatie’, ‘naar een kwaliteitscultuur’, ‘stimulering van verandering en vernieuwing’ en ‘volop innovatie’. Ten tweede gaat het hier om onze visie op de gebieden. Voor bijvoorbeeld het landbouwgebied van de oeverwallen geldt dat het zich dynamisch moet ontwikkelen met een breed pallet aan functies. Ontwikkeling en vernieuwing zijn gewenst. Deze dienen echter plaats te vinden met aandacht voor het effect op het landschapsbeeld, zodat het totale effect groen is en het gevoel van buitengebied geeft. Als derde hebben wij onze doeleinden uitgewerkt / verwerkt in een zevental thema’s, zoals landbouw en toerisme en recreatie. De thema’s komen met name voort uit de clusters van vraagstukken, die in de samenleving leven. Onze doeleinden hebben een abstracter karakter dan in het verleden het geval was en zijn niet toegespitst op de tot op heden gangbare indeling in sectoren van beleid. Door nu hele concrete doeleinden te formuleren, zouden we eventuele nieuwe innovatieve ontwikkelingen kunnen uitsluiten. Dit willen wij voorkomen. Wij laten het aan de markt over om die duurzame concepten in de komende jaren te ontwikkelen. Dat past ook in de gedachte van uitnodigingsplanologie;

De genoemde factoren omvatten in ieder geval de drie uitgangspunten van onze Omgevingsvisie, zoals eerder bij thema 1 weergegeven.

b. De afweging als onderdeel van het maatwerkproces

De stappen van het maatwerkproces hebben wij beschreven in paragraaf 5.2 van de Omgevingsvisie. Tijdens dit proces dient een initiatiefnemer een voorstel op te stellen, waarin hij ingaat op:

- de mate waarin het initiatief ingrijpt op de gebiedskwaliteiten van dat gebied;
- de voorstellen voor versterking van de gebiedskwaliteiten (in paragraaf 5.2 staan ter inspiratie voorbeelden voor versterking);
- de wijze waarop het initiatief inspeelt en aansluit op de gewenste ontwikkelingsrichting van het betreffende deelgebied (zie de genoemde doelen hierboven);

- de mate waarin en de wijze waarop het initiatief een bijdrage levert aan de (voor dat initiatief) relevante doeleinden, die zijn uitgewerkt in de thema's;
- de mate waarin het initiatief een bijdrage levert aan andere doeleinden, zoals opgenomen in de Omgevingsvisie.

Op al deze aspecten krijgt een ontwikkelingsvoorstel een 'globale beoordeling', wat resulteert in een totaalbeeld van een initiatief / ontwikkelingsvoorstel.

Zoals hiervoor aangegeven, moet een initiatiefnemer van een ontwikkeling niet alleen de genoemde gebiedswaarden respecteren, maar tevens een versterking van een of verscheidene waarden realiseren. Dit vormt een noodzakelijk onderdeel van het zogeheten maatwerk. De afweging in het kader van een maatwerkproces geschiedt in ieder geval altijd met inachtneming van wettelijke kaders. Het zwaarste gewicht oftewel een zeer hoge waardering wordt toegekend als een ontwikkelingsvoorstel een positieve bijdrage levert aan de onderwerpen, die in de Omgevingsvisie als belangrijkste naar voren komen. Realisering van een initiatief moet leiden tot een win-winsituatie, dus zowel de ondernemer als dit deelgebied moet profijt hebben van de ontwikkeling. Voor alle initiatieven geldt dat ze (via het maatwerkproces) moeten bijdragen aan de kwaliteit van het gebied en aan de speerpunten uit de Omgevingsvisie.

Het uiteindelijke resultaat van het maatwerkproces is een specifiek pakket van met elkaar samenhangende maatregelen, waarvan zowel ondernemer als het betreffende deelgebied profijt heeft. Het kan hierbij gaan om een hele specifieke verzameling acties, die precies het geïntegreerde antwoord vormt op het streven van een ondernemer in combinatie met dat bijzondere vraagstuk van de samenleving over een bepaald thema (zoals het op een landbouwperceel uitbreiden van de fruitteelt waarbij pesticiden worden gebruikt in relatie tot het realiseren van een goed woon- en leefklimaat in de directe omgeving). Uiteraard is het ook mogelijk dat een maatwerkproces 'strandt'. In dat geval vinden de ondernemer of de gemeente of beiden dat het proces niet loopt of is er geen (voldoende) positief 'eindresultaat' te creëren. De rol van de overheid is in eerste instantie om samen te werken, mee te denken of te faciliteren (afhankelijk van het soort project). Het gemeentebestuur heeft echter altijd het recht om te bepalen dat een project geen doorgang kan vinden, omdat de gemeenschap (de samenleving; het algemene belang) onvoldoende met dit project is gediend.

Ter nadere verduidelijking van het maatwerkproces hebben wij in hoofdstuk 5 van de definitieve Omgevingsvisie een zogeheten 'stroomschema' opgenomen.

4. Thema 'Landbouw en vrijkomende agrarische bebouwing'

a. De gewenste ontwikkeling van de landbouw

Bij het ophalen van de vraagstukken uit de samenleving bleek dat de landbouw een levendig discussieonderwerp vormt in onze gemeenten. Diervriendelijkheid en milieukwaliteit zijn belangrijke thema's. Bovendien bestaan veel zorgen over schaalvergroting. Dit kunnen grotere stallen in het landschap betreffen, maar ook bijvoorbeeld het verdwijnen van landschappelijke elementen, die voorheen een kavelgrens markeerden. Tussen de landbouw en andere functies bestaan regelmatig spanningsvelden (dergelijke spanningsvelden bestaan echter ook tussen andere

functies als natuur en recreatie e.d.). Veel agrarische ondernemers zien de vragen van de samenleving over dierveiligheid, milieu en ruimte als uitdaging om te innoveren. Een houding die onze gemeenten willen stimuleren.

Wij denken dat de toekomst voor onze landbouw ligt in de combinatie van bedrijfseconomische groei, verduurzaming en innovatie door toepassing van nieuwe technologie. Er bestaan vele manieren om meer of minder te verduurzamen, passend bij het betreffende bedrijf. Ons beleid is gericht op daadwerkelijke verduurzaming en innovatie. Wij voelen ons in deze lijn extra gesterkt door het onlangs uitgebracht SER-advies van het ministerie van LNV van oktober 2016 “Versnelling Duurzame Veehouderij” en vinden dat onze beleidslijn hierop aansluit. Een landbouwbedrijf dat zich in de richting van biologische landbouw ontwikkelt, dat wil zeggen een landbouwvorm waarbij nadrukkelijk rekening wordt gehouden met milieueffecten en dierenwelzijn, krijgt van ons in principe veel ontwikkelingsruimte. Daar waar een landbouwer dus inzet op duurzaamheid en innovatie, krijgt hij bij de toepassing van maatwerk (zie thema 3) extra economische mogelijkheden. Dat geldt voor zowel grondgebonden als niet-grondgebonden bedrijven. Deze beleidslijn levert naar onze mening extra innovatie- en investeringskracht aan de sector om naar een duurzame landbouw te gaan. In relatie tot het voorgaande is hier bovendien nog relevant dat onze gemeenten géén nieuwvestiging toestaan van een niet-grondgebonden bedrijfstak of niet-grondgebonden neventak.

Daarnaast dient een bedrijf dat een vorm van bedrijfseconomische groei ambieert, te allen tijde bij de ontwikkeling en realisering van een initiatief de in de visie genoemde gebiedskwaliteiten te respecteren. Tevens moeten één of meerdere van deze kwaliteiten ook nog verbeteren als gevolg van de uitvoering van een ontwikkelingsvoorstel. Van de gebiedskwaliteiten kan een bepaald type kleinschaligheid deel uitmaken, zoals de aanwezigheid van landschapselementen als rijen knotwilgen en sloten in de weilanden rondom de Kromme Rijn. Een eventuele schaalvergroting die geen rekening houdt met de benoemde kwaliteiten, kan geen doorgang vinden. Uiteraard dient elk ontwikkelingsvoorstel ook te voldoen aan wettelijke kaders.

Onze gemeenten staan voor een sterke en duurzame agrarische sector als belangrijke drager in het gebied. Wij sluiten echter niet uit dat er ten behoeve van natuur- of recreatieontwikkelingen gronden worden onttrokken, zolang deze ontwikkelingen maar bijdragen aan en passen in de visie die wij voor het gebied voor staan, zoals vastgelegd in deze Omgevingsvisie. Ook natuurontwikkelingen en recreatieve ontwikkelingen kunnen namelijk een bijdrage leveren aan een aantrekkelijk en economisch vitaal Kromme Rijngebied.

b. Mogelijke ontwikkelingsrichtingen voor vrijkomende agrarische bebouwing (VAB)

Wij wensen dat het hergebruik van VAB een ‘motor’ wordt achter een grotere vitaliteit van het landelijke gebied. Om dat te stimuleren, introduceren wij naast de bestaande regeling voor VAB, die uitgaat van sloop en beperkte nieuwbouw, een alternatief: In plaats van op ‘ontstening’ richten wij ons op de toevoeging van ruimtelijke en functionele kwaliteit. Hierbij is het bestaande volume het uitgangspunt voor herontwikkeling. Omdat het bestaande volume het uitgangspunt vormt voor de herontwikkeling, kan er bij ontwikkelingsinitiatieven geen sprake zijn van toename van het totale volume aan bebouwing (vergunningvrije bouwwerken zijn hierin verdisconteerd).

Bij ons beleid met betrekking tot de bouw- en (met name) gebruiksmogelijkheden van VAB-locaties sturen wij slechts beperkt op functies. Een VAB-locatie zou behalve naar wonen ook naar andere functies kunnen worden omgevormd. Juist door het realiseren van andere functies,

neemt de vitaliteit van het (plan)gebied toe en dat is ons streven. Wanneer een initiatiefnemer met een voorstel voor een VAB komt, treedt een maatwerkproces in gang. Spanningsvelden tussen verscheidene soorten grondgebruik en functies komen hierbij aan het licht. Hiervoor worden locatiespecifieke oplossingen gegenereerd. Ook moeten wettelijke milieunormen in acht worden genomen. Daarnaast dienen de in de Omgevingsvisie geformuleerde gebiedskwaliteiten te allen tijde worden gerespecteerd en moet er tevens verbetering optreden ten aanzien van één of meer van deze kwaliteiten. Het in geringe mate sturen op functies gebeurt dus binnen zekere vastgelegde kaders om spanningsvelden tussen verscheidene soorten grondgebruik en aantasting van gebiedskwaliteiten te voorkómen. Op grond hiervan zou dus in ieder geval geen degradatie van gebiedskwaliteiten of ongewenste verstedelijking mogen optreden.

In een onlangs gevoerd overleg tussen de provincie Utrecht en onze gemeenten heeft de provincie aangegeven dat het ontwerp van de Provinciale ruimtelijke structuurvisie (PRS), dat onlangs is vrijgegeven, de ruimte biedt die wij met onze regeling zoeken. Op dit punt is er in onze ogen dus geen strijdigheid met het (toekomstige) provinciale beleid. Onze gemeenten vinden ook dat deze beleidslijn aansluit bij de intentie van de Omgevingswet. De resultaten van ons beleid gaan wij uiteraard nauwgezet volgen.

5. Thema ‘Ruimtelijke kwaliteit en beleving’

Onze gemeenten hebben in de Omgevingsvisie een nieuwe procesgang geïntroduceerd voor wat betreft het aspect ‘beeldkwaliteit’. Voor een goed begrip van deze procesgang is het van belang te weten dat deze gang van zaken uitsluitend betrekking heeft op de beeldkwaliteit van gebouwen. Anders dan voorheen is dat dit beeldkwaliteitsaspect door de gemeenten niet meer op de inhoud wordt getoetst (afschaffing welstandstoets). In plaats daarvan vindt er een toets plaats op een procesafpraak. De gemeenten beoordelen nog uitsluitend of de initiatiefnemer van een ontwikkelingsvoorstel goed het proces heeft doorlopen, zoals dit is geschetst in hoofdstuk 4 van de Omgevingsvisie. Het toezicht op de beeldkwaliteit van gebouwen betrof voorheen een taak van de gemeentelijke welstandscommissie. Deze commissie staat echter niet alleen in haar streven naar een hoge ruimtelijke kwaliteit van onze leefomgeving. Volgens ons geldt dat voor de meeste inwoners wanneer zij initiatiefnemer zijn van de oprichting van een gebouw. Het uitbouwen van die grondhouding zal naar onze mening leiden tot meer kwaliteit.

Het streven naar een kwaliteitscultuur hebben wij tot één van onze speerpunten gemaakt. Hiermee bedoelen wij zowel een besef van bestaande kwaliteit als een houding in de samenleving die gericht is op het realiseren van kwaliteit. Deze cultuur moet worden gevoed door het maatschappelijk debat over ruimtelijke projecten. Door zelf als gemeenten terug te treden, willen wij deze cultuur stimuleren. Bij ontwikkelprojecten stappen wij dus zoals gezegd af van de eindbeoordeling op beeldkwaliteit van gebouwen door deskundigen. De overheid velt geen oordeel. In plaats daarvan faciliteren onze drie gemeenten een infrastructuur voor het voeren van de maatschappelijke discussie over de beeldkwaliteit van gebouwen bij initiatieven. Als afwijking binnen deze procesafpraak wordt er bij het Langbroekerweteringgebied wel een vereiste gesteld dat er een advies van een deskundige toegevoegd moet worden in het proces. Omdat het hier een naar verhouding erg kwetsbaar gebied betreft, blijft het welstandsadvies dus voor dit gebied noodzakelijk als onderdeel binnen de totale afweging.

Zoals uit het bovenstaande blijkt, achten de gemeenten het niet noodzakelijk dat (gemeentelijke) deskundigen een stem hebben bij het bepalen van de beeldkwaliteit van een gebouw in particulier eigendom. Bovendien mag een initiatief geen afbreuk doen aan de in hoofdstuk 2 van de

Omgevingsvisie geformuleerde gebiedskwaliteiten. Daarbij heeft de gemeente Houten al enige jaren geleden de toetsing door de welstandscommissie afgeschaft en heeft dit tot op heden niet geleid tot excessen binnen haar gemeentegrenzen.

3. Inspraakreacties en beantwoording

<p>1. Cumela Nederland, Postbus 1156, 3860 BD Nijkerk (J. van Dijk)</p>	<p><i>Reactie gemeenten Houten, Bunnik, Wijk bij Duurstede</i></p>
<p>1. Algemene opmerking Cumela NL onderschrijft de 'uitnodigingsplanologie' uit de visie met daarbinnen een belangrijke plek voor de kwaliteit van het gebied. Tevens is Cumela NL blij met de aandacht binnen de visie voor de Cumela-sector.</p> <p>Cumela NL heeft wel enkele opmerkingen op de in de visie opgenomen teksten over de (rol van de) sector:</p> <p>2. Loonbedrijven De huidige tekst (§ 4.1, blz. 54) uit de visie is volgens Cumela NL te veel toegespitst op de landbouw. De dienstverlening vanuit de sector is veel groter/breder en daarmee is ook de technologische ontwikkeling en de bijdrage aan de kwaliteit en kenmerken van het Kromme Rijngebied door de sector veel groter. Als voorbeelden worden de gehele herstructurering van de Kromme Rijn en de herinrichting van groen en natuur nabij Fort Rijnauwen genoemd.</p> <p>In de tekst staat dat sprake is van 'veel starters', dat klopt niet volgens Cumela NL. Naar schatting zijn er zo'n 20 tot 25 bestaande loonbedrijven, die al één of meerdere decennia actief zijn in het gebied.</p> <p>Hoewel Cumela NL zich kan vinden in het uitgangspunt: 'dat deze sector (loonbedrijven) oriënteert op de mogelijkheid om een sturende kracht voor precisielandbouw te worden' heeft Cumela NL nog geen beeld bij een maatwerkproces voor extra planologische ruimte voor Cumelabedrijven. Verzoek is in ieder geval om meerdere facetten c.q. innovatie en technologie op meerdere gebieden ter bepaling van het maatwerk van de extra planologische ontwikkeling voor loonbedrijven te gebruiken.</p>	<p>Antwoord op 1. <i>Wordt voor kennisgeving aangenomen.</i></p> <p>Antwoord op 2. <i>De opmerking wordt meegenomen als aanpassing in de tekst op blz. 58 van de visie. De passage 'Zij verzorgen het materieel voor de landbouw' is aangepast naar 'zij zorgen met hun materieel voor het onderhoud en beheer van het landelijke gebied.'</i></p> <p><i>De opmerking wordt meegenomen als aanpassing in de tekst op blz. 58 van de visie. De passage 'Het is een dynamische sector met veel starters en veel prijsconcurrentie.' is aangepast naar 'Het is een dynamische sector met veel prijsconcurrentie.'</i></p> <p><i>Meerdere insprekers verzoeken ons duidelijkheid te geven over het 'maatwerkproces'. Op dit punt verwijzen wij daarom naar de algemene beantwoording in hoofdstuk 2 bij thema 3 'Toepassing van maatwerk'. Aan uw verzoek om maatwerk uit te breiden tot het brede pallet van loonwerkbedrijven komen wij niet tegemoet. De extra planologische ruimte via een maatwerkproces richt zich bewust alleen op de ontwikkelingen in relatie tot de duurzame landbouw. Aanvullend op de visie wordt een folder gemaakt, specifiek gericht op initiatiefnemers. Uit de folder zal ook blijken wat voor een proces doorlopen moet worden en wat daarbij komt kijken.</i></p>

<p>3. (Land-)bouwverkeer Op dit punt continueert Cumela NL hun bestaande beleid en betrokkenheid.</p> <p>4. Vrijkomende Agrarische Bebouwing (VAB) Uit de tekst in § 4.3 van de visie blijkt volgens Cumela NL dat slechts bedrijven in categorie 1 en 2 toelaatbaar zouden zijn binnen vrijkomende agrarische bebouwing (VAB-locaties). Cumela NL vindt dit te beperkend. Een VAB-locatie is volgens Cumela NL namelijk erg geschikt voor het vestigen van een loonbedrijf. Echter leidt de omvang van het terrein er meestal toe dat sprake is van een milieucategorie 3.1 bedrijf, terwijl de feitelijke impact vergelijkbaar is met categorie 2. Cumela NL verzoekt de gemeenten op dit punt om een afwijking c.q. maatwerktoepassing (§ 5.2 van de visie).</p>	<p>Antwoord op 3. <i>Wordt voor kennisgeving aangenomen. Waar nodig zullen wij u betrekken bij de uitvoeringsagenda op dit punt van de visie.</i></p> <p>Antwoord op 4. <i>Wij komen hier in zoverre aan tegemoet dat in § 4.3 in de derde kolom van de tekst op blz. 66 het twee opsommingspunt als volgt gaat luiden: 'Voor bedrijven in de vrijkomende bebouwing geldt dat er categorie 1 en 2 bedrijven kunnen komen, alsmede categorie 3.1 bedrijven indien deze gelieerd zijn aan het buitengebied en qua milieubelasting vergelijkbaar zijn met categorie 2. Voor alle bedrijven geldt dat ze (via het maatwerkproces) moeten bijdragen aan de kwaliteit van het gebied en de speerpunten uit de visie. Zo is bijvoorbeeld structureel vrachtverkeer (meer dan een vrachtwagenbeweging per dag) ongewenst. Enerzijds om storende invloeden op natuur en milieu voorkomen en anderzijds vanwege de hinder voor recreatief gebruik'. Voor het uitgebreide antwoord op het thema VAB verwijzen wij onder meer naar de algemene beantwoording in hoofdstuk 2 bij thema 4 onder b 'Mogelijke ontwikkelingsrichtingen voor vrijkomende agrarische bebouwing' en thema 3 'Toepassing van maatwerk'.</i></p>
<p>2. Noordanus en Partners, Postbus 30, 6666 ZG Heteren</p>	<p><i>Reactie gemeente Wijk bij Duurstede</i></p>
<p>1. Mogelijkheden intensieve veehouderij Cliënten van inspreker voeren een intensieve veehouderij op een locatie aan de Gooyerdijk te Langbroek. Cliënten staan op dit moment voor een volgende stap in de ontwikkeling van hun agrarisch bedrijf. Hierbij willen zij het bedrijf verder verduurzamen, zodat dit op een goede en verantwoorde manier aan de volgende generatie overgedragen kan worden. Zij hebben hierover al overleg gevoerd met gemeente Wijk bij Duurstede. De beoogde plannen van de familie sluiten heel goed aan bij de uitgangspunten van de visie: ruimte voor een multifunctioneel platteland, het behouden en ontwikkelen van bestaande kwaliteiten en het verduurzamen van de landbouw. Graag gaat Inspreker in op onze uitnodiging om samen in overleg te gaan over de uitwerking van de Omgevingsvisie en de specifieke plannen daarbij voor de (locatie) van cliënten.</p>	<p>Antwoord op 1. <i>Gemeente Wijk bij Duurstede geeft aan dat bij verdere behandeling van het onderhavige plan de lijn vanuit de Omgevingsvisie uitgangspunt is bij het leveren van maatwerk en wil hierover meedenken. Zij daagt inspreker uit om met (innovatieve) voorstellen te komen voor zijn bedrijfsontwikkeling en streeft er naar om samen met de initiatiefnemer aan te tonen dat door te investeren in niet-grondgebonden bedrijfstakken zowel de ruimtelijke kwaliteit als andere aspecten (zoals gezondheid, duurzaamheid, milieukwaliteit en dierenwelzijn) zullen worden verbeterd. Voor de beantwoording op dit thema verwijzen wij tevens naar de algemene beantwoording in hoofdstuk 2 bij thema 4 onder a 'De gewenste ontwikkeling van de landbouw'.</i></p>

<p>2. Vrijkomende Agrarische Bebouwing (VAB) Cliënten van inspreker verzoeken bovendien om in het geschetste beleid voor VAB ruimte te laten voor nevenfuncties op het erf. Dus niet slechts de omvorming naar woningbouw mogelijk maken, maar daarbij ook nog enige vorm van bedrijvigheid dan wel agrarische activiteiten toestaan.</p>	<p>Antwoord op 2. <i>De visie biedt deze ruimte in onze ogen. In § 4.3 van de visie staat ons beleid met betrekking tot de bouw- en (met name) gebruiksmogelijkheden van VAB. Voor de beantwoording op dit thema verwijzen wij tevens naar de algemene beantwoording in hoofdstuk 2 bij thema 4 onder b 'Mogelijke ontwikkelingsrichtingen voor vrijkomende agrarische bebouwing'</i></p>
<p>3. Gemeentelijke Gezondheidsdienst regio Utrecht (GGDrU), Postbus 51, 3700 AB Zeist</p>	<p><i>Reactie gemeenten Houten, Bunnik, Wijk bij Duurstede</i></p>
<p>1. Gezondheid als verantwoordelijkheid De GGD geeft aan blij te zijn dat er een apart hoofdstuk aan gezondheid is gewijd. Zij denken echter dat er nog meer kansen liggen om tot een betere wisselwerking te komen tussen gebiedsontwikkeling en publiek gezondheid. Zij verwijzen daarbij naar een bijlage. Hierin staat onder meer dat het aspect gezondheid vanuit 'governance' een (hoofd)taak van de overheid is en blijft. Vandaar dat zij dit aspect graag explicieter meegenomen zien in hoofdstuk 2.2 (Onze verantwoordelijkheden) en hoofdstuk 3 .1 (Speerpunten).</p> <p>2. Omgevingswaarden Tevens ziet de GGD bij alle thema's in de visie graag opgenomen wat de (on)acceptabele of (on)wenselijke gezondheidseffecten zijn van milieublootstellingen. Dit in relatie tot (in de toekomst) vast te stellen omgevingswaarden.</p> <p>3. Rol van de GGD GGD wil graag mee adviseren in het voortraject en mee beoordelen in de uitvoeringsfase.</p>	<p>Antwoord op 1. <i>Het onderdeel gezondheid is als verantwoordelijkheid opgenomen in §2.2 door op blz. 21 de volgende tekst toe te voegen: 'Ook het thema Gezondheid hangt hier nauw mee samen. Dit thema wordt in de wettekst van de omgevingswet ook expliciet genoemd als een verantwoordelijkheid voor ons als gemeente. Het is dan ook een thema dat keuzes voor de toekomstige inrichting van gebieden zal beïnvloeden.'</i></p> <p>Antwoord op 2. <i>We gaan vooralsnog geen omgevingswaarden vaststellen. De wettelijke normen op de milieuaspecten blijven gelden. In de visie is wel het algemene uitgangspunt opgenomen dat in het maatwerkproces het thema 'gezondheid' onderdeel uitmaakt van de integrale afweging. Initiatiefnemers zullen hier vroeg in het maatwerkproces actief op gewezen worden.</i></p> <p>Antwoord op 3. <i>In een gesprek met de GGD op 19 september 2016 is gesproken over een eventuele rol van GGD met betrekking tot het thema gezondheid binnen het maatwerkproces. De komende periode willen wij verder in gesprek gaan met de GGD over die rol. Wij verwachten dat de GGD regio Utrecht binnen het kader van de gemeenschappelijke regeling (en vanuit de taken zoals daarin beschreven) ook zelf nadenkt over die rol en met ideeën en voorstellen komt over de invulling hiervan.</i></p>

<p>4. Landbouw Naast het spanningsveld tussen Natuur en Landbouw, zoals genoemd in de visie ziet de GGD ook een spanningsveld in de relatie tussen landbouw/veeteelt en mens/bewoner. Zij geeft aan dat de Gezondheidsraad heeft aangegeven dat beter uitgegaan kan worden van de advieskundige gezondheidswaarden dan de huidige milieukwaliteitsnormen. In dat licht zou de GGD graag onderdeel gaan uitmaken bij de intergemeentelijke werkgroep die vanuit de visie wordt voorgesteld</p> <p>5. Verkeer GGD pleit voor een integrale mobiliteits- en ontsluitingsvisie. Daarin zou naast de fietsveiligheid (en daarmee het bevorderen van fietsen) ook ruimte moeten zijn voor verbetering van de luchtkwaliteit (en geluid). GGD brengt graag een advies uit over eventuele mobiliteitsplannen.</p> <p>6. Vrijkomende agrarische bebouwing GGD zou graag zien dat bij de invulling van VAB naast gebiedsdoelen ook aan gezondheidsdoelen wordt gedacht zoals stimulatie van fietsrecreatie en dagbesteding van mensen met een beperking. GGD kan hierin meedenken vanuit haar inzicht in behoeften in de regio en ervaringen bij andere projecten.</p> <p>7. Ruimtelijke kwaliteit en – beleving In het kader van ruimtelijke kwaliteit en beleving (o.a. via recreatie en toerisme) is het van belang om bij beeldkwaliteit ook te kijken naar de kwaliteit van de groene omgeving. Een hoge omgevingskwaliteit draagt volgens de GGD bij aan het ervaren van gezondheid van mensen. GGD kan hierin adviseren.</p> <p>8. Energie- we gaan Off-grid GGD waarschuwt voor de nadelige gezondheidseffecten van mogelijke biogas- of houtverbrandingsinstallaties, danwel windmolens. Zij geeft aan dat in dergelijke processen het belangrijk is de omgeving te betrekken en dit ook</p>	<p>Antwoord op 4. <i>In een gesprek met de GGD op 19 september 2016 was afgesproken dat de GGD voorbeelden zou aanleveren van het verschil tussen advieskundige gezondheidswaarden en milieukwaliteitsnormen. Uiteindelijk bleek het niet mogelijk dit concreet te maken. Voorstel blijft vooralsnog om, indien een initiatief daarom vraagt, een partij te betrekken die gespecialiseerd is in gezondheidsaspecten. De uiteindelijke afweging van alle belangen ligt bij de gemeente.</i></p> <p>Antwoord op 5. <i>In onze ogen is de visie op mobiliteit al expliciet opgenomen, namelijk: 'de fiets is leidend.' Het is voorstelbaar dat onder de noemer van een omgevingsprogramma de beleidsuitgangspunten van de visie op dit onderdeel verder worden uitgewerkt. Op de rol van de GGD (zie antwoord 3) is al eerder in deze beantwoording ingegaan.</i></p> <p>Antwoord op 6. <i>Binnen de visie is voldoende ruimte en zijn voldoende aanknopingspunten om de genoemde functies een plek te geven in de VAB. Hiertoe zal op zo'n moment een maatwerkproces worden doorlopen. Voor de beantwoording verwijzen wij tevens naar de algemene beantwoording in hoofdstuk 1 bij thema 4 onder b 'Mogelijke ontwikkelingsrichtingen voor vrijkomende agrarische bebouwing'</i></p> <p>Antwoord op 7. <i>Wordt voor kennisgeving aangenomen. Wij zijn ons hiervan bewust. Op de rol van de GGD (zie antwoord 3) is al eerder in deze beantwoording ingegaan.</i></p> <p>Antwoord op 8. <i>Wij zijn ons uiteraard bewust van mogelijk ongunstige neveneffecten van bepaalde ontwikkelingen. Dit is echter vaak maar een onderdeel van de totale integrale afweging die de gemeenten moeten maken.</i></p>
---	--

<p>te benoemen in de visie.</p> <p>9. Inzet kennis GGD GGD wil graag haar integrale gezondheidskundige kennis inzetten bij de uitvoering en advisering om te komen tot een steeds veiligere en gezonde leefomgeving.</p>	<p><i>Participatie gaat onderdeel uitmaken van het maatwerkproces en geldt dus niet alleen bij energieprojecten, maar maakt in de toekomst deel uit van elk maatwerkproces.</i></p> <p>Antwoord op 9. <i>Wij evrwijzen op dit punt naar het antwoord onder 3.</i></p>
<p>4. Natuur en milieufederatie Utrecht (mede namens Utrechts Landschap en Landschap Erfgoed Utrecht), Hengeveldstraat 29, 3572 KH Utrecht</p>	<p><i>Reactie gemeenten Houten, Bunnik, Wijk bij Duurstede</i></p>
<p>1. Algemene opmerking Het is positief dat de Kromme Rijngemeentes hun krachten hebben gebundeld om tot één overkoepelende visie te komen voor de Kromme Rijnstreek.</p> <p>2. Hoofdpijnen en opzet De visie ademt de terugtrekkende rol van de overheid in het realiseren van ruimtelijke plannen. Zelfs toetsing van allerlei initiatieven wordt overgelaten aan 'de streek'. De NMU vraagt zich af of deze visie daarvoor de juiste kaders en opzet biedt.</p> <p>3. Beeld van het ruimtelijke beleid De NMU mist een duidelijk, afgewogen beeld van dat ruimtelijke beleid.</p> <p>4. Keuze in thema's en deelgebieden Er wordt in de visie gekozen voor een aantal thema's en deelgebieden,</p>	<p>Antwoord op 1. <i>Wordt voor kennisgeving aangenomen.</i></p> <p>Antwoord op 2. <i>De gemeenten kiezen bewust een grotere rol op sommige terreinen en een kleinere op andere terreinen. De toetsing van initiatieven blijft een gemeentelijke taak. Indien u doelt op beeldkwaliteit: daar is alleen toetsing op het proces. De gemeenten zien het als een meerwaarde – ook richting de samenleving – dat zij transparant zijn over hun rol. Door duidelijk te zijn over de rol van de gemeente op thema's en vraagstukken weet de samenleving waar zij actief op moeten / kunnen zijn. De rolkeuze is tijdens het proces een bestuurlijke keuze geweest. Wanneer de gemeente aan geeft actief te willen zijn, betekent dat ook dat de gemeente dit onderdeel als wenselijk en/of belangrijk ziet en hiervoor middelen ter beschikking stelt. Met hulp van de visie worden deze keuzes duidelijk.</i></p> <p>Antwoord op 3. <i>Dit beeld staat in hoofdstuk 3 van de visie 'Vanuit kwaliteit verder werken (natuurlijk)'.</i></p> <p>Antwoord op 4. <i>Er is bij de opzet van de visie bewust niet gekozen voor een insteek</i></p>

daardoor ontbreekt er een aantal andere beleidsvelden die wel degelijk belangrijke, richtinggevende - en nog steeds toekomstige- items zijn in het Kromme Rijngebied. De NMU mist vooral een strategische uitwerking voor de thema's Natuur & Landschap en Water, terwijl dit bij uitstek kernkwaliteiten van het gebied zijn. Deze onderwerpen zijn enigszins verweven met de gekozen thema's, maar de invulling daarvan is in ogen van de NMU veel te summier. De NMU verzoekt daarom de Groenblauwe dooradering als overkoepelend thema voor beide onderwerpen toe te voegen en dit thema nader uit te werken. Hij geeft aan dat dit thema bovendien verbonden kan worden met de thema's Landbouw, Ruimtelijke kwaliteit en Recreatie en noemt de 'lagenbenadering' als mogelijk aanknopingspunt.

5. Ruimtelijke weergave van de visie

Een ruimtelijke visie vraagt om een ruimtelijke weergave daarvan. Volgens de NMU ontbreekt er een visiekaart voor het totale gebied.

6. Vigerend beleid

De NMU gaat er van uit dat er vastgesteld beleid is voor de meeste gemeentelijke beleidsvelden en dat dit de basis vormt voor de visie. In de visie worden dit uitgangspunten genoemd, maar wat zijn deze uitgangspunten dan en waarom staat daar dan geen vastgesteld beleid, waaronder bijvoorbeeld provinciale kaders (PRS, Natura2000 en NNN) in opgenomen?

7. De doelgroepen van de visie

De NMU verzoekt duidelijker op te schrijven voor wie de Omgevingsvisie is bedoeld. Welke doelgroepen gaan de visie gebruiken en op welke manier?

vanuit de verschillende beleidsvelden, maar vanuit (clusters van) vraagstukken. Wij verwijzen op dit punt naar de beantwoording in hoofdstuk 2 bij thema 1 'Uit samenleving opgehaalde vraagstukken als uitgangspunt voor Omgevingsvisie'

Wij onderschrijven verder dat de zaken die u noemt de kernkwaliteiten van het gebied zijn. De strategische richting staat zoals gezegd in hoofdstuk 3. Die richting is niet sectoraal opgesteld, maar bevat behoorlijk veel componenten van natuur en landschap. Wij verwijzen op dit punt naar de beantwoording in hoofdstuk 2 bij thema 2 'Totstandkoming en functie kwaliteitenlijsten (deel)gebieden'

Antwoord op 5.

De ruimtelijke weergave is de kaart (inclusief de bijbehorende verbeeldingen) zoals weergegeven op blz.51 van de visie (§ 3.2).

Antwoord op 6.

Dit uitgangspunt is niet het onze. De opgehaalde vraagstukken zijn uitgangspunt in onze visie en niet het vastgestelde beleid. De essentie van de nieuwe Omgevingswet is om de sectorale benadering die u hier beschrijft, te doorbreken. De uitgangspunten staan expliciet beschreven in § 2.2 van de visie 'Onze verantwoordelijkheden' Wij verwijzen op dit punt verder naar de beantwoording in hoofdstuk 2 bij thema 1 onder a 'Uit samenleving opgehaalde vraagstukken als uitgangspunt voor Omgevingsvisie' en onder b 'Doorbreken sectorale werkwijze bij vormgeving Omgevingsvisie'.

Antwoord op 7.

Dit is verwoord in § 1.2 van de visie (blz. 10) onder het kopje 'Een Omgevingsvisie voor u en voor ons'. Naast initiatiefnemers (bewoners en partijen) is het plan ook bedoeld voor de gemeente zelf (toetsers) en derde partijen die op de hoogte willen zijn van het gevoerde beleid in dit gebied.

*De manier waarop we het aanpakken staat beschreven in:
§ 5.2 van de visie: procesbeschrijving voor maatwerk;
§ 4.5 van de visie: procesbeschrijving voor beeldkwaliteit.*

8. Betrekken maatschappelijke organisaties in maatwerk

De NMU pleit voor de borging van een goede betrokkenheid van maatschappelijke organisaties. Over de vorm van betrokkenheid gaat de NMU graag met gemeenten in gesprek.

9. Nieuwe vraagstukken

De NMU brengt het behoud van rust, ruimte en duisternis in als vraagstuk.

10. Natuur in de visie

Naar mening van de NMU is de centrale vraagstelling betreffende natuur anders dan als verwoord in de visie, namelijk: 'hoe kun je natuurkwaliteit behouden en versterken'.

Daarom vindt de NMU dat het uitgangspunt moet worden omgekeerd: bij andere functies moet natuur en landschap integraal worden meegenomen.

Wij zullen de visie aanvullen met een folder, specifiek bedoeld voor (potentiële) initiatiefnemers.

Antwoord op 8.

Wij vinden dat iedereen op vergelijkbare wijze zijn of haar inbreng moet kunnen leveren. De plek daarvoor is het overzicht van vraagstukken. Of het nu uit de ambtelijke organisatie kwam, uit belangengroepen of uit individuen, alle bijdragen zijn op gelijke wijze bij elkaar gebracht en beoordeeld op de inhoud. Ook nu kijken wij weer naar de inhoud van de argumenten. Wij danken u dan ook voor de moeite die u heeft genomen om deze bijdrage te schrijven. Daarnaast zijn wij op zoek naar uitvoeringskracht in de samenleving, zoals wij al getracht hebben te organiseren via een drietal Krachtavonden na de zomer. Als u daarin een bijdrage wilt leveren bent u zeer welkom. De samenleving krijgt ook een actieve rol na vaststelling van de visie. Omwonenden en organisaties zullen waar nodig betrokken worden bij initiatieven.

Antwoord op 9.

De vraagstukken zijn aan het begin van het traject verzameld en ingebracht. De Omgevingsvisie betreft echter een dynamisch dossier. We zullen deze 'nieuwe' vraagstukken vooralsnog niet toevoegen omdat niet duidelijk is wat het exacte vraagstuk/probleem is. Volgens ons worden deze aspecten al gedekt door de gebiedskwaliteiten die zijn opgesteld.

Antwoord op 10.

Gemeenten zullen deze vraagstelling niet overnemen in de visie. Deze vraagstelling is sectoraal, terwijl de visie er juist op is gericht om een integrale afweging te maken waarbij alle sectorale belangen mee worden gewogen (toevoegen kwaliteit via maatwerk). Wij zijn van mening dat in de systematiek van de visie de gebiedskwaliteiten - waarin natuur en landschap nadrukkelijk zijn beschreven - al een centrale positie hebben bij het oppakken van initiatieven.

11. Gebiedskwaliteiten en deelgebieden

In de visie zijn de gebiedskwaliteiten (per deelgebied) als uitgangspunt genomen. De NMU vraagt zich af of concrete sturing mogelijk is, aangezien de beschrijving meestal vrij abstract is. Wat zijn de 'kwetsbare gebiedskwaliteiten' precies? Is er wel gebruik gemaakt van de kwaliteitsgids Utrechtse landschappen van de provincie, met bijbehorende gebiedskaternen?

De NMU pleit voor een andere aanpak voor de visie: 1. kwaliteiten benoemen, 2. dan aan te geven 'wat er speelt' (knelpunten) en 3. te beschrijven hoe de knelpunten opgelost kunnen worden met behulp van de Omgevingsvisie.

Deelgebieden

De NMU vindt de beschrijving van de gebiedskwaliteiten een goede insteek, maar geeft aan op welke onderdelen de beschrijving in hun ogen te kort schiet:

Kromme Rijn

De NMU voegt graag nog een kwaliteit toe, die alles te maken heeft met de rivier: ecologische verbindingzone (EHS) met schoon stromend water en leefruimte voor riviergebonden flora en fauna.

Langbroekerwetering

De afwisseling tussen bos/hakhout en natte graslanden is karakteristiek. Het gaat dus niet alleen om het hakhout, maar juist de verschillende biotopen. Tevens wordt verzocht de hakhoutgebieden die aangewezen zijn als Natura2000 gebied als zodanig te benoemen.

Landbouwgebied van de oeverwallen

In het landbouwgebied is openheid een belangrijke kernkwaliteit. Deze openheid kan behouden blijven, terwijl er ook ruimte is voor het toevoegen voor kleine landschapselementen.

Uiterwaarden

In de tekst wordt vooral aandacht gevraagd voor de beplanting. Naast de vraag wat er met "beplanting" wordt bedoeld, is dit qua beschrijving van de kwaliteiten van de uiterwaarden wel erg summier.

Een andere kwetsbare kwaliteit zijn de natuurwaarden in de uiterwaarden.

Antwoord op 11.

Wij verwijzen op dit punt naar de beantwoording in hoofdstuk 2 bij thema 2 'Totstandkoming en functie kwaliteitenlijsten (deel)gebieden' De beschrijvingen zijn aangepast/aangevuld met de teksten zoals hieronder weergegeven. Hiermee wordt in onze ogen tegemoet gekomen aan de wens van de NMU.

Kromme Rijn (§ 2.4)

- *Afwisselend karakter met haar oevers en stroomruggen door agrarisch gebruik, begeleidende beplantingen, natuuroevers, nevengeulen, bosjes en kernen*

Langbroekerwetering (§ 2.5)

- *Landschappelijke afwisseling coulissenlandschap (bossen, kavelgrensbeplantingen en lange zichtlijnen).*
- *Kleinschalig langgerekt landschap*

Essenhakhoutzone Langbroekerwetering (§ 2.6)

- *Essenhakhoutcomplexen met Europese natuurwaarden*

Landbouwgebied van de oeverwallen (§ 2.7)

- *karakteristiek bebouwings- en ontginningslint*
- *afwisselend karakter met haar oevers en stroomruggen door agrarisch gebruik, begeleidende beplantingen, natuuroevers, nevengeulen, bosjes en kernen*

Landbouwgebied van de oeverwallen, deelgebied NHW (§ 2.8)

- *karakteristieke (bos) beplantingen om de forten*

Lekdijk, Rijndijk en uiterwaarden (§ 2.9)

- *karakteristieke stroomrug met achterliggende kom*

12. Thema landbouw

NMU pleit er juist voor dat de gemeenten in deze visie de ambitie uitspreken dat alle veehouderijbedrijven grondgebonden zijn en dat de gemeenten hier ook op sturen.

NMU vraagt om bij het oplossen van het waterknelpunt voor agrariërs ook aandacht te besteden aan het realiseren van natuur- en landschapswaarden in het landbouwgebied (groenblauwe dooradering).

NMU is voor de genoemde inzet op innovatie en verduurzaming maar zij vinden dat dit niet alleen gepaard zou moeten gaan met groei van de agrarische sector. Men zou moeten inzetten op kwaliteit en de afzet van lokale, duurzame producten in de directe omgeving.

13. Thema recreatie

Volgens de NMU ontbreekt een strategische, overkoepelende visie (wie, wat waar, welk?) op dit onderwerp en zij vragen om een dergelijke visie op te stellen.

De NMU heeft ideeën voor het narratief meegestuurd.

14. Thema Vrijkomende agrarische bebouwing

De NMU vreest verstedelijking van het landelijke gebied, omdat er mogelijk teveel initiatieven van start gaan met grote bouwvolumes. Daarom verzoeken zij de gemeenten om eerst aan de slag te gaan met maximaal drie locaties en op basis hiervan het beleid te evalueren en indien nodig aan te passen.

Antwoord op 12.

Dit doen wij niet. Wij verwijzen op dit punt naar de beantwoording in hoofdstuk 2 bij thema 4 onder a 'De gewenste ontwikkeling van de landbouw.'

De aandacht hiervoor volgt naar onze mening uit de geformuleerde gebiedskwaliteiten die betrokken moeten worden in het maatwerkproces (toevoegen van kwaliteit via maatwerk)

Hoewel dit niet expliciet benoemd is en wij ons als gemeenten in de visie (bewust) toespitsen op het aspect 'energie' binnen het thema duurzaamheid, valt het door NMU genoemde doel ook binnen de brede scope van duurzaamheidsambities van de gemeenten en kan dit als aspect meewegen in het maatwerkproces.

Antwoord op 13.

Wij zijn hierin afhankelijk van de markt. Gemeente gaat hierin niet sturen (onze rol is faciliterend). Vanuit de begroting ondersteunen gemeente en andere overheden initiatieven waar mogelijk (bijvoorbeeld via Leader). Het enige kader dat vooraf wordt meegegeven is het narratief waarbij men moet aansluiten. Op voorhand wordt niets uitgesloten gelet op het te voeren maatwerkproces bij initiatieven.

Wij danken u voor uw meedenken. Wij hebben uw aanvullingen verwerkt in 'de eerste opzet narratief' in §4.2 (blz. 63).

Antwoord op 14.

Wij stellen geen maximum vooraf, maar uiteraard volgen wij nauwgezet de gevolgen van ons beleid en zullen wij dit aanpassen mocht daar noodzaak toe zijn. Wij verwachten echter een positieve uitwerking van ons VAB-beleid en verwijzen op dit punt verder naar de beantwoording in hoofdstuk 2 bij thema 4 onder b 'Mogelijke ontwikkelingsrichtingen voor vrijkomende agrarische bebouwing'

15. Thema Wegen en bereikbaarheid

Het uitgangspunt van een veilige en comfortabele fietsomgeving onderschrijft de NMU.

16. Thema Ruimtelijke kwaliteit en beleving

De NMU heeft vragen over het proces van goedkeuring van een plan. In theorie is het mogelijk dat er door allerlei omstandigheden vanuit het publiek geen reacties komen op een ruimtelijk plan. Wat betekent dit dan? Dat het plan daarmee per definitie wordt goedgekeurd? En hoe vindt de toetsing plaats in het nieuw op te stellen omgevingsplan?

De NMU pleit voor een duidelijk gemeentelijk kader voor ruimtelijke kwaliteit, waarbinnen een initiatiefnemer een plan kan opstellen. Bovendien vragen wij u om ook verplicht te stellen dat een initiatiefnemer zich laat adviseren door een expert, bijvoorbeeld de ervenconsulenten, de landschapscoördinator of de adviseur ruimtelijke kwaliteit van de provincie.

De NMU vraagt zich af waarom een tekening voor een plan geen opgaand groen mag bevatten. Betekent dit dat er bij een nieuw plan ook geen nieuw opgaand groen gerealiseerd mag worden? Als dat het geval is, wat wordt dan verstaan onder landschappelijke inpassing en landschapsverbetering?

17. Thema Off-grid

De NMU kan zich goed vinden in de visie omtrent zonneweides.

Voor de realisatie van een *Off-grid* systeem is in de visie geen planning of einddatum opgenomen. Er wordt weliswaar een proefperiode voor 2017 en 2018 benoemd, maar het is niet duidelijk wat er in deze proefperiode gaat gebeuren.

De NMU geeft aan dat Off-grid geen doel op zich hoeft te zijn en dat *Off-grid* op het schaalniveau van het Kromme Rijngebied moeilijk te realiseren is.

Beter zou men kunnen kiezen voor een energie neutrale regio.

De NMU is voorts van mening dat genoemde vormen van duurzame energie

Antwoord op 15.

Wordt voor kennisgeving aangenomen.

Antwoord op 16.

Een afwijking krijgt vorm via het doorlopen het maatwerkproces (§ 5.2 van de visie) waarbinnen ook het aspect beeldkwaliteit een plek heeft. Wij verwijzen op dit punt tevens naar de beantwoording in hoofdstuk 2 bij thema 5 'Ruimtelijke kwaliteit en beleving' waaruit blijkt dat er voor het Langbroekerweteringebied een extra waarborg is ingebouwd via het verplichte advies van een deskundige.

Uiteraard mag het plan opgaand groen bevatten (dit moet waarschijnlijk zelfs in veel gevallen) en mag het totaalplaatje ook gevisualiseerd worden, inclusief landschap. Het gaat erom dat er een duidelijke fotovisualisatie beschikbaar is van het plan.

Antwoord op 17.

Onduidelijk is welke visie de NMU bedoelt. Een specifieke visie op zonneweides maakt in ieder geval geen onderdeel uit van deze visie. Wij hebben specifieke doelstelling voor wat betreft Off-grid. Of hiervan zonneweides deel gaan uitmaken, valt later te bezien. We hebben een positieve grondhouding tegenover alle initiatieven die een bijdrage kunnen leveren aan onze doelstelling.

Off-grid is een ambitieuze doelstelling. Wij hebben op dit moment geen eindbeeld, maar er worden wel veel duurzame initiatieven ontplooid en ontwikkelingen op dit terrein voorzien. Wij staan daar in beginsel positief tegenover. Wij zijn er als gemeenten van overtuigd dat fossiele brandstoffen uiteindelijk eindig zijn en een nadelige impact hebben op milieu en gezondheid. De transitie naar een (volledig) duurzaam energienetwerk moet wat ons betreft dan ook voortvarend opgepakt worden. Daarom is er ook voor gekozen dit onderwerp op deze schaal

onvoldoende zijn om het doel van energieneutraal (of *Off-grid*) te behalen en zij missen ook de onderwerpen energiebesparing en geothermie (diepe en WKO).

De NMU denkt graag mee op dit onderwerp en hecht er belang aan dat de bewoners, en met name de lokale initiatieven voor duurzame energie, goed worden betrokken.

18. Thema Gezondheid

De luchtkwaliteit rondom de snelwegen A12 en A27 voldoet niet aan de normen van de *World Health Organization* (WHO) voor gezonde lucht. De NMU vraagt de gemeenten de ambitie uit te spreken dat de luchtkwaliteit in het Kromme Rijngebied aan deze WHO normen moet voldoen, en hiervoor ook te pleiten bij de landelijke en provinciale overheid.

Wij vragen u met behulp van deze Omgevingsvisie te werken aan een groen en aantrekkelijk buitengebied, dat uitnodigt tot bewegen (wandelen, fietsen, etc.).

In de Omgevingsvisie wordt ingegaan op de maatschappelijke zorgen over de effecten van gewasbeschermingsmiddelen op de gezondheid. Daarbij wordt een suggestie gedaan voor een gecombineerde technische aanpak van dit probleem. In het kader van verduurzaming van de agrarische sector vindt de NMU het echter ook van belang dat fruittelers inzetten op alternatieve middelen en/of natuurlijke plaagbestrijding. In het kader van het nieuwe Gebiedsprogramma 2016 - 2020 van gebiedscoöperatie O-gen worden hiervoor projecten ontwikkeld. Als gemeenten kunt u fruittelers stimuleren om aan deze projecten mee te doen en zelf ook in deze projecten participeren.

Bovendien pleiten wij voor het handhaven van brede spuitvrije zones van 50

op te pakken en als speerpunt te benoemen in de visie. Ook vanuit de markt is er behoefte aan een project op deze schaal. Momenteel doen de drie gemeenten gezamenlijk een onderzoek naar verschillende Off-grid scenario's en de ruimtelijke impact hiervan. Daarbij wordt het hele grondgebied van de drie gemeenten meegenomen.

Antwoord op 18.

Wij verwijzen op dit punt onder meer naar de beantwoording bij inspreker 3 (de GGD). Uiteraard streven wij naar een zo gezond mogelijke luchtkwaliteit en pleiten hier ook voor. Het luchtkwaliteitsprobleem gaan wij echter niet oplossen met een visie voor dit gebied en de gevraagde norm gaan wij daarom niet opnemen. In de visie is wel het algemene uitgangspunt opgenomen dat in het maatwerkproces ook aandacht moet worden geschonken aan het onderdeel gezondheid: 'Wat draagt een initiatief hieraan bij?' Er wordt op dit moment nog nagedacht over de manier om gezondheid een juiste plek te geven binnen het maatwerkproces. Om het belang van gezondheid als thema te benadrukken is het in de visie daarom als aparte paragraaf (4.7) opgenomen.

Dit verzoek strookt met onze (beleids)doelstellingen binnen deze Omgevingsvisie, maar wij zoeken de 'kracht' hiervoor ook juist in de samenleving en het gebied. U bent van harte uitgenodigd daarin te participeren.

Wij staan open voor alle technische en innovatieve oplossingen die mogelijke negatieve effecten van het gebruik van middelen in de landbouw op de gezondheid verminderen en hebben hier al contacten over met O-gen en de GGD. Wij vinden ook dat de sector zelf het initiatief hierin moet nemen.

De Raad van State geeft in haar uitspraken ruimte om van deze 50-meter kan af te wijken. In de visie zijn vernieuwing en innovatie

<p>meter rondom bebouwing.</p>	<p><i>speerpunt. Wij verwachten dat op deze manier er een gezondere leefomgeving zal ontstaan waarin het tevens mogelijk zal worden om kleinere afstanden aan te houden.</i></p>
<p>5. Vereniging Natuur en Milieu, IVN afdeling Wijk bij Duurstede, Postbus 293, 3960 BG Wijk bij Duurstede</p>	<p><i>Reactie gemeenten Houten, Bunnik, Wijk bij Duurstede</i></p>
<p>1. Algemeen Groenberaad is van mening dat er teveel zaken niet in de visie staan, omdat die wellicht als 'vanzelfsprekend' zijn aangemerkt. Indien landschap, natuur en milieu vanzelfsprekend zijn bij de beoordeling van initiatieven, moeten deze ook zichtbaar zijn in een concretere inbreng van nieuwe ontwikkelingen.</p> <p>Het is het Groenberaad verder niet altijd helder wat in de visie met het begrip 'kwaliteit' wordt bedoeld. Tevens mist men echte ambities op het gebied van natuur, milieu en duurzaamheid. Positief is men over de samenwerking tussen de gemeenten en de rol die de fiets krijgt toebedeeld bij het vervoer. In vrijwel alle visies in Nederland spelen natuur, milieu en duurzaamheid een prominente rol. Groenberaad is van mening dat dat in de Omgevingsvisie Kromme Rijngebied niet het geval is. Het voorstel is om deze alsnog als integraal speerpunt mee te nemen.</p> <p>2. Natuur en ecologie Het Groenberaad is van mening dat (cultuur)landschap en natuur verschillende zaken zijn en daarom om een andere aanpak vraagt. In de visie wordt dit onderscheid deels wel gemaakt, bijvoorbeeld door het verschil te onderkennen tussen het Langbroekerweteringgebied en het landbouwgebied op de oeverwallen, maar dit doet volgens het Groenberaad</p>	<p>Antwoord op 1. <i>Vraagstukken zijn uitgangspunt in onze visie en niet het vastgestelde beleid of de door u genoemde thema's. De essentie van de omgevingswet is om de sectorale benadering te doorbreken. De uitgangspunten staan expliciet beschreven in § 2.2 van de visie: 'Onze verantwoordelijkheden'.</i></p> <p><i>De beschrijving van de door u genoemde waarden in deze Omgevingsvisie is bedoeld om de inbreng van deze waarden in maatwerkafwegingen te operationaliseren. De centrale vraag is: 'Hoe kun je verder werken met waarden?'. Vanuit initiatieven wordt gekeken hoe ook een plus voor natuur, landschap en milieu gehaald kan worden. De gebiedskwaliteiten, zoals die zijn omschreven in de visie, zijn hiervoor leidend. In de visie zijn bewust geen top-down streefbeelden of (vaak onhaalbare, overambitieuze) ambities opgenomen. De visie is beredeneerd vanuit de praktijk, de initiatiefnemer vanuit de uitnodigingsplanologie. Alle facetten zijn onderdeel van een integrale afweging die per gebied en initiatief anders kan uitpakken (maatwerk). De visie maakt voldoende duidelijk wat wij als wenselijke initiatieven zien. Bottum-up-initiatieven geven kansen. Ook voor landschap, natuur en milieu. Wij zullen deze 3 thema's daarom geen speerpunt maken. Ze hebben een plek als gegeven en randvoorwaarden in het maatwerkproces en maken onderdeel uit van de gebiedskwaliteiten. Voor ons antwoord op dit deel van uw inspraakreactie verwijzen wij tevens naar hoofdstuk 2, thema 3 'Toepassing van maatwerk'.</i></p> <p>Antwoord op 2. <i>De status van al deze gebieden is allang ergens vastgelegd en bekend. Een nieuwe opsomming in deze visie beschermt de gebieden niet extra. Het gaat er in deze visie om dat iemand (initiatiefnemer) die iets wil kan investeren in die kwaliteit. Voor ons antwoord op dit deel van uw inspraakreactie verwijzen wij tevens naar hoofdstuk 2, thema 2</i></p>

nog onvoldoende recht aan de natuurgebieden die er zijn. Waar het Unesco werelderfgoed van de Nieuwe Hollandse Waterline expliciet wordt genoemd verdienen ook de Natura 2000, EHS en Groene Contourgebieden vermelding, aandacht en bescherming.

Daarnaast ontbreken volgens het Groenberaad aansprekende richtingsdoelen voor de natuur of duurzaamheid (bijvoorbeeld grondkwaliteit) en het lijkt er op dat de natuur zodanig herinrichten gaat worden dat meer recreatie mogelijk is. Groenberaad waarschuwt om de grens tussen gebruik en verbruik niet over te steken.

Omdat er vooral in de uiterwaarden nog veel inspanning nodig is om de transitie te maken van traditionele landbouw naar natuur, stelt het Groenberaad voor om de huidige natuurgebieden op te sommen in een apart hoofdstuk of § en bijvoorbeeld concrete voorbeelden te geven hoe het unieke maar ook kwetsbare essenakhout te behouden en versterken en de omslag in de uiterwaarden te bespoedigen.

Dit geldt volgens het Groenberaad tevens voor de kleinere elementen die dienen als verbindingszones tussen de grotere gebieden en steeds verder dreigen te verschromelen en voor de gebieden met een dubbelbestemming die ingezet kunnen worden voor de voor versterking van de ecologie maar ook gemakkelijk het onderspit kunnen delven bij initiatieven. Wat het Groenberaad betreft geen liberalisering en experimenten in deze belangrijke habitats.

3. Beoordeling initiatieven – begrip kwaliteit

Het Groenberaad stelt voor om het begrip kwaliteit, gebruikt bij de beoordeling van initiatieven, te objectiveren. Door het expliciet opnemen van de natuurwaarden in de gebiedsbeschrijvingen maken we direct inzichtelijk wat kwetsbare en kansrijke gebieden zijn en welke afwegingskaders hier van toepassing zijn.

4. Beoordeling initiatieven - wet en regelgeving

Ook raden zij aan om inzichtelijk te maken welke wet- en regelgeving per deelgebied van toepassing is.

‘Totstandkoming en functie kwaliteitslijsten(del)gebieden’.

De belangrijkste waarden worden onze ogen gedekt door de opgenomen gebiedskwaliteiten. Voor ons antwoord op dit deel van uw inspraakreactie verwijzen wij naar hoofdstuk 2, thema 2 ‘Totstandkoming en functie kwaliteitslijsten(del)gebieden’.

Antwoord op 3.

In onze ogen is het begrip afdoende geobjectiveerd door de in de visie opgenomen lijst met (kwetsbare) gebiedskwaliteiten voor elk deelgebied.

Antwoord op 4.

Uiteraard zijn wij gebonden aan de bestaande wetgeving. Wij nemen in deze visie echter geen lijst op van alle bestaande wetgeving omtrent de door u benoemde thema's. Deze informatie is voldoende beschikbaar en daarvoor is deze visie niet bedoeld.

<p>5. Beoordeling initiatieven - proces Uiteindelijk zal ambtelijk en bestuurlijk een beslissing moeten worden genomen of een initiatief doorgang kan vinden. Welke afwegingen er dan gemaakt worden (scorekaart) en wie er betrokken is in dit proces is nog onduidelijk. Groenberaad stelt voor om het proces van toetsing, waaronder ook de monitoring, duidelijk te beschrijven.</p> <p>6. Naar een sterkere visie De Omgevingsvisie zou, gedifferentieerd naar de diverse kwaliteiten in subregio's, meer sturing kunnen en moeten geven aan ecologische bescherming (wat mag wel en wat mag niet). Er zijn goede ijkpunten nodig om initiatieven aan te toetsen. Groenberaad mist kansen en verantwoordelijkheden om natuurelementen te behouden en dooradering van groen en blauw voldoende te kunnen verwezenlijken. Specifieke ecologische waarden in ons gebied zouden eerst beschreven en erkend moeten worden in de Omgevingsvisie, opdat daar vervolgens een status van beschermen en waar mogelijk versterken op kan volgen.</p>	<p>Antwoord op 5. <i>Wij houden uiteraard onze bestaande rol in de beoordeling en besluitvorming over planologische afwijkingen van het beleid. Deze visie is het kader voor die afwijkingen. Een afwijking krijgt vorm via het doorlopen van het maatwerkproces. Dit maatwerkproces is gevisualiseerd en uitgelegd in § 5.2 en wordt zo transparant mogelijk ingericht. De systematiek van de visie is dat elk initiatief moet bijdragen aan de gebiedskwaliteiten. Voor ons antwoord op dit deel van uw inspraakreactie verwijzen wij tevens naar hoofdstuk 2, thema 3 'Toepassing van maatwerk'.</i></p> <p>Antwoord op 6. <i>Er is bij de opzet van de visie bewust niet gekozen voor een insteek vanuit de verschillende beleidsvelden, maar vanuit (clusters van) vraagstukken. Wij verwijzen op dit punt naar de beantwoording in hoofdstuk 2 bij thema 1 'Uit samenleving opgehaalde vraagstukken als uitgangspunt voor Omgevingsvisie' Wij onderschrijven verder dat de zaken die u noemt de kernkwaliteiten van het gebied zijn. De strategische richting staat zoals gezegd in hoofdstuk 3. Die richting is niet sectoraal opgesteld, maar bevat behoorlijk veel componenten van natuur en landschap. Wij verwijzen op dit punt naar de beantwoording in hoofdstuk 2 bij thema 2 'Totstandkoming en functie kwaliteitenlijsten (deel)gebieden'</i></p>
<p>6. LTO Noord, Menno Simonsweg 101, Postbus 240, 8000 AE Zwolle</p>	<p><i>Reactie gemeenten Houten, Bunnik, Wijk bij Duurstede</i></p>
<p>1. Algemeen Hoewel de sector goed betrokken is geweest in het voortraject zijn er onderwerpen die volgens de LTO nog niet helemaal goed in de ontwerpversie van de visie opgenomen zijn:</p> <p>2. Gekozen speerpunten De land- en tuinbouw in de Kromme Rijn zijn ten onrechte niet als speerpunt aangemerkt in de Omgevingsvisie, dit zou alsnog moeten.</p>	<p>Antwoord op 1. <i>Wordt voor kennisgeving aangenomen. Wij zijn blij dat de sector zich gehoord voelt binnen het proces.</i></p> <p>Antwoord op 2. <i>De land- en tuinbouw vallen in onze ogen voor een deel wel degelijk binnen de speerpunten van deze visie, namelijk daar waar de sector bij wil dragen aan innovatie en duurzaamheid. Dit is als zodanig opgenomen in voorlaatste alinea op blz. 47 (§ 3.1) van de visie. Wij willen de LTO in dit verband wijzen op het belang van hoofdstuk 3 uit deze visie. Om het belang van de sector binnen de speerpunten en</i></p>

<p>3. Onttrekking landbouwareaal Het is van groot belang dat ontwikkelingen in het buitengebied bijdragen aan het behoud van de grondgebondenheid van bijvoorbeeld de veehouderij in deze regio. Hierbij past een terughoudende omgang met initiatieven in het kader van bijvoorbeeld natuurontwikkeling of recreatieve ontwikkeling, waarbij agrarische gronden aan het totale landbouwareaal onttrokken worden.</p> <p>4. Landbouw en toerisme Het gebied is op dit moment al (zeer) aantrekkelijk voor toeristen en recreanten. Deze aantrekkelijkheid wordt mede 'veroorzaakt' en in stand gehouden door de agrarische ondernemers. Het belang van de bedrijfsvoering door agrariërs voor het toeristisch-recreatief product en bijbehorende aantrekkelijkheid van de regio moet benoemd worden.</p> <p>5. Ontwikkelingsruimte landbouw De visie geeft aan dat het wegnemen van belemmeringen en het creëren van ruimte ervoor moet zorgen dat de landbouw zich door blijft ontwikkelen. LTO verzoekt ons dit uitgangspunt namelijk: 'dat deze Omgevingsvisie de landbouw op geen enkele manier mag blokkeren' onomwonden in de visie over te nemen.</p> <p>6. Landbouwverkeer</p>	<p><i>het gebied explicieter en duidelijker te maken is in § 3.1 (blz. 46) aanvullend (vetgedrukt) een 'quote' over die belangrijke positie van de landbouw opgenomen.</i></p> <p>Antwoord op 3. <i>Het belang dat LTO noemt wordt ten dele gedeeld door de gemeenten. Uiteraard staan wij voor een sterke en duurzame agrarische sector als belangrijke drager in het gebied. Wij sluiten echter niet uit dat er ten behoeve van natuur- of recreatieontwikkelingen gronden worden onttrokken, zolang deze ontwikkelingen maar bijdragen aan en passen in de visie die wij voor het gebied voor staan, zoals vastgelegd in deze Omgevingsvisie. Ook natuurontwikkelingen en recreatieve ontwikkelingen kunnen een bijdrage leveren aan een aantrekkelijk en economisch vitaal Kromme Rijngebied. Wat betreft de (niet-)grondgebondenheid verwijzen naar de beantwoording in hoofdstuk 2 bij thema 4 onder a 'De gewenste ontwikkeling van de landbouw'. De tekst in §4.1 onder het kopje 'Grondgebondenheid' (blz. 58) is hierop aangepast.</i></p> <p>Antwoord op 4. <i>We hebben de opmerking overgenomen en dit belang benoemd in §4.1 onder het kopje 'Visie' (blz. 56) door na de eerste regel 'Wij zijn trots op onze landbouw' de volgende zin in te voegen: 'Zo bepalen zij met hun bedrijfsvoering in grote mate de aantrekkelijkheid van het toeristisch-recreatief product en de bijbehorende aantrekkelijkheid van dit gebied'</i></p> <p>Antwoord op 5. <i>Wij verwijzen op dit punt naar §4.1 uit de visie. Daar waar ingezet wordt op duurzaamheid en innovatie geeft de Omgevingsvisie de landbouw extra ruimte en mogelijkheden. Het bredere uitgangspunt, zoals u dat wenst wordt niet als zodanig in de visie opgenomen.</i></p> <p>Antwoord op 6.</p>
---	---

Gezien de recente ontwikkelingen rondom het landbouwverkeer (groter, maar ook sneller en veiliger) en de aanstaande snelheidsverhoging van landbouwvoertuigen van 25 km/h naar 40 km/h is het volgens LTO noodzakelijk om dit onderwerp te heroverwegen (voordat er grote aanpassingen worden gedaan o.b.v. de Omgevingsvisie). De invloed van de snelheidsverhoging komt volgens LTO onvoldoende tot uitdrukking in de visie.

7. Vrijgekomen Agrarische Bedrijven

Inspreker gaat in op de maatwerkoplossingen voor vrijgekomen agrarische bedrijven. De norm van 3.000 m³ vindt Inspreker waard om onderzocht en beproefd te worden. Wel verzoekt hij om dit onderzoek geconditioneerd plaats te laten vinden, zodat het experiment niet zonder meer een zodanig grote vlucht kan nemen dat er overal in het buitengebied nieuwe, compenserende bebouwing verrijst. Als voorwaarde voor terugbouw van niet-agrarische functies wil inspreker graag opgenomen zien dat deze bij voorkeur geclusterd en in de directe omgeving c.q. tegen de bestaande woonkernen plaatsvindt.

8. Grondgebondenheid

Het realiseren van ontzanding en baggerstort gaat niet samen met recreatie en natuurontwikkeling, het een staat het ander in de weg. Tevens staat het de grondgebondenheid in de weg omdat goede gronden zullen verdwijnen. Er wordt in de Omgevingsvisie aangegeven dat bij bedrijven die meer dieren willen houden dan mogelijk is op basis van de grondgebondenheid, er extra eisen gesteld worden aan dierenwelzijn. Wanneer hieraan niet kan worden voldaan is het noodzakelijk om extra grond aan te kopen. Dit is tevens het geval met recreatie en natuurgronden.

9. Asbestsanering

Om asbestsanering aantrekkelijker te maken pleit LTO ervoor om de kosten voor het opstellen van een (verplicht) asbestinventarisatierapport te vergoeden c.q. aan te merken als bovenwettelijke tegenprestatie. Hiermee wordt - letterlijk - de eerste stap in dergelijke trajecten vergemakkelijkt. Dit zal er volgens inspreker toe leiden dat er meer en sneller asbest gesaneerd zal worden.

Wij gaan nog geen conclusies verbinden aan de snelheidsverhoging zoals deze door LTO wordt genoemd. Deze visie is de basis voor eventueel verder onderzoek ten aanzien van dit aspect en de conclusies die daar vervolgens uit kunnen worden getrokken. Vooralsnog doen wij geen aanpassingen binnen onze visie op dit onderdeel.

Antwoord op 7.

We gaan ons (vooraf) niet vastleggen op de locaties en wij willen niets uitsluiten. De omstandigheden zijn per situatie anders en daarmee locatiespecifiek. Wij gaan uw suggestie (geclusterd en direct nabij de woonomgeving) niet overnemen. Wel zullen de ontwikkelingen die plaatsvinden geëvalueerd worden. Mochten er echt zaken fout gaan dan moet het beleid op dat onderdeel herzien worden.

Antwoord op 8.

Het is ons onduidelijk waar dit eerste onderdeel van de reactie betrekking op heeft. Aan ontzanding en baggerstort wordt in de Omgevingsvisie geen aandacht besteed. Wij zijn als gemeente geen eigenaar van de landbouwgronden. Wij bieden onder voorwaarden ruimte voor initiatieven en hierbij bestaat de mogelijkheid dat huidige landbouwgronden een andere functie krijgen. Rol voor de sector zelf om te voorkomen dat landbouwgronden verloren gaan.

Antwoord op 9.

Wij zijn ingegaan op uw verzoek en hebben een concreet voorstel toegevoegd aan de uitvoeringsparagraaf in hoofdstuk 6 van de Omgevingsvisie, namelijk: aan een asbestinventarisatierapport wordt (mee)betaald als de vervanging van het dak gebeurt door zonnepanelen.

10. Gebiedssfeer en agrarische gebouwen

LTO is het oneens met de volgende passage in de visie over het landbouwgebied van de oeverwallen: "De fruitteelt is karakteristiek voor het gebied, maar geen kwetsbare waarde. (...) Vooral als contrast met de Heuvelrug en de stedelijke regio is de landelijke gebiedssfeer van dit gebied een belangrijk en ook kwetsbaar kenmerk. Die sfeer is behoorlijk scherp bepaald. Grote agrarische gebouwen, hagelnetten en sedumvelden doen al afbreuk aan de sfeer." Volgens Inspreker maken - ook relatief grote - agrarische gebouwen, hagelnetten en sedumvelden juist onderdeel uit van de landelijke gebiedssfeer. Inspreker verzoekt de gemeenten deze passage aan te passen.

11. Gebiedsgerichte aanpak problemen

LTO ziet niet direct de meerwaarde van een (extra) gebiedsgerichte organisatie voor het oplossen van de 'problemen' wateroverlast en versnippering, zoals wordt voorgesteld in de visie. Dat een gebiedsgerichte aanpak vruchten afwerpt is een ervaring die LTO al enkele jaren heeft. Belangrijker dan de wijze van organiseren van een organisatie is de intentie waarmee dit gebeurt.

12. Duurzame energie

Over duurzame energie wordt technisch en inhoudelijk van alles geschreven. Inspreker mist echter nog de inzet van de gemeenten om bijvoorbeeld fiscale ongelijkheid bij teruglevering aan het net op te lossen, Volgens LTO een cruciale randvoorwaarde voor daadwerkelijke versnelling van verduurzaming van de energievoorziening.

Antwoord op 10.

Uiteraard horen agrarische gebouwen in het beeld van het landelijke gebied. Wij zijn echter wel van mening dat, zeker wanneer die bebouwing forser of massaler wordt, het een inbreuk doet op het (oorspronkelijke) landschapsbeeld. Locatiespecifiek maatwerk en landschappelijke inpassing kunnen bijdragen aan het verbeteren van het landschapsbeeld en daarmee aan een van de doelen van deze visie.

Wij passen de passage op dit punt niet aan.

Antwoord op 11.

Deze opmerking wordt voor kennisgeving aangenomen. In onze ogen hoeft het ook niet persé een organisatie te zijn. Wij laten het aan u (de sector) over om deze problemen met elkaar aan te pakken, al dan niet met andere stakeholders (bijv. het Hoogheemraadschap).

Antwoord op 12.

Een toekomstig duurzaam energiesysteem zal naar verwachting grotere verschillen tussen vraag en aanbod van elektriciteit over de dag en over de seizoenen laten zien. De oplossingen die daarbij horen zijn slimmer verbruiken (bijv. wassen als de zon schijnt), opslag (in welke vorm dan ook) en flexibel duurzaam regelvermogen (bijvoorbeeld een energiecentrale op biogas). Om dit te stimuleren of mogelijk te maken zal de prijsstelling op stroom anders gaan worden. Het is goed denkbaar dat de ontvangen vergoeding voor zonnestroom die aan het net geleverd wordt op een zonnige dag aanmerkelijk lager is dan de prijs die betaald wordt voor stroom die wordt afgenomen op een windstille grauwe avond in december. Dit prijsverschil maakt het investeren in opslag mogelijk. Voor grootverbruikers is dat nu al zo, de verwachting is dat dit ook voor kleinverbruikers in de toekomst normaal zal worden.

	<p><i>In zo'n nieuw prijsmodel zal ook de rol van de energiebelasting moeten worden meegenomen. Energiebelasting en vooral saldering hebben enorm geholpen bij de transitie van fossiel naar duurzaam bij kleinverbruikers. Dit kon probleemloos omdat het aandeel van duurzaam kleinverbruik nog erg klein was. Naarmate de impact van duurzaam kleinverbruik op de netten echter groter worden, zullen ook de onbalanskosten voor kleinverbruikers een prijs krijgen. Het is op dit moment nog moeilijk te voorspellen hoe dit nieuwe prijs- en belastingmodel eruit gaat zien.</i></p> <p><i>Zolang de Kromme Rijn regio verbonden is met het landelijke energienet, zijn we daarvoor afhankelijk van het Rijksbeleid. Via koepelorganisaties als bijvoorbeeld VNG of Hier Opgewekt proberen we als gemeenten hierop invloed uit te oefenen, maar de eerlijkheid gebiedt dat onze directe beïnvloedingsmogelijkheden beperkt zijn.</i></p>
<p>7. Stichting Milieuzorg Zeist e.o., Kometenlaan 70, 3721 JV Bilthoven</p>	<p><i>Reactie gemeenten Houten, Bunnik, Wijk bij Duurstede</i></p>
<p>1. Keuze van thema's bij totstandkoming Omgevingsvisie De Stichting Milieuzorg Zeist e.o. plaatst kanttekeningen bij het proces van de totstandkoming van de Omgevingsvisie. De stichting ervaart het als positief dat de gemeente aan de bevolking vraagt wat er leeft, maar dit heeft tot gevolg dat de keuze voor de centrale thema's van de Omgevingsvisie voortkomt uit de eigen belangen van inwoners. De gemeente heeft echter een verantwoordelijkheid voor verwezenlijking van collectieve belangen.</p> <p>2. De totstandkoming van duurzame ontwikkeling Volgens inspreker leidt de Omgevingsvisie niet tot een duurzame ontwikkeling. Tijdens de totstandkoming van de Omgevingsvisie zijn de gemeenten juist voorbij gegaan aan de relevante collectieve waarden om tot een dergelijke ontwikkeling te komen. Bijstelling van de visie acht de stichting dan ook nodig. Meer aandacht is vereist voor natuurwaarden, landschappelijke en cultuurhistorische waarden. Deze moeten in het plan worden geborgd en als uitgangspunt worden genomen. Voor een goed beeld en een goede weergave van die waarden verzoekt de stichting om gebruik te maken van de 'lagenbenadering'.</p>	<p>Antwoord op 1. <i>Voor ons antwoord op dit deel van uw inspraakreactie verwijzen wij naar hoofdstuk 2, thema 1 'Uit de samenleving opgehaalde vraagstukken als uitgangspunt voor Omgevingsvisie' onder a. en onder c.</i></p> <p>Antwoord op 2. <i>Wij delen niet uw standpunt dat de gemeenten bij het opstellen van de Omgevingsvisie voorbij zijn gegaan aan de relevante collectieve waarden om tot een duurzame ontwikkeling te komen. Voor een nauwgezette weergave van genoemde waarden verwijzen wij naar de kwaliteitenlijsten in de paragrafen 2.4 tot en met 2.10. Hierin geven wij per te onderscheiden deelgebied aan welke natuur-, landschappelijke en cultuurhistorische waarden voorkomen, die bij de ontplooiing van initiatieven zonder meer bescherming behoeven. Verder verwijzen wij hier naar hoofdstuk 2, thema 2 'Totstandkoming en functie kwaliteitenlijsten (deel)gebieden' onder a. en onder b.</i></p>

3. Speerpunt twee van de visie: ‘Naar een kwaliteitscultuur’

De stichting is positief te spreken over het gemeentelijke streven naar een sterkere maatschappelijke beleving van en meer kennis over de kwaliteit van ons gebied. De organisatie wijst er echter op dat partijen in het verleden ook al de wens hadden om samen iets moois te creëren, maar dat dit –getuige de plaatsgevonden ontwikkelingen in het buitengebied- niet is gelukt.

4. Speerpunten drie en vier van de visie: ‘Stimulering verandering en vernieuwing’ en ‘volop innovatie’

De stichting juicht het stimuleren van verandering en vernieuwing en innovatie toe, maar wijst erop dat hieraan heldere, ambitieuze en vooral concrete doelen en termijnen aan dienen te worden gekoppeld. Als dat niet gebeurt, komen de gewenste verandering, vernieuwing en innovatie niet van de grond.

Antwoord op 3.

Het streven naar een mooi buitengebied en het streven naar een sterke maatschappelijke beleving van en meer kennis over de kwaliteit van het gebied zijn twee verschillende strevingen. Uiteraard hebben deze doelstellingen wel met elkaar te maken.

Bij de daadwerkelijke inrichting van het buitengebied vindt een belangenafweging plaats en wordt onder meer een evenwicht beoogd tussen bijvoorbeeld de economische ontwikkeling van een landbouwbedrijf en de beeldkwaliteit in het buitengebied. Sedumteelt is dan ook niet uitgesloten. Dit staat echter niet zonder meer in de weg aan een sterkere maatschappelijke beleving van en meer kennis over de kwaliteit van ons gebied. Om te waarborgen dat het buitengebied mooi blijft oftewel die kwaliteiten blijven bestaan, stelt de Omgevingsvisie gebiedskwaliteiten voorop. Het behoud van de betreffende natuur-, landschappelijke en cultuurhistorische waarden en de versterking van één of meer van deze waarden, dienen een integraal onderdeel uit te maken van een ontwikkelingsvoorstel. Indien dit niet het geval is, kan een initiatief geen doorgang vinden. Via deze procesgang kan het buitengebied in de toekomst aan kwaliteit winnen.

Antwoord op 4.

Wij wijzen erop dat in de Omgevingsvisie wel degelijk heldere en ambitieuze doelen zijn opgenomen. Ze zijn ook concreet in de zin dat ze zijn toegespitst op de verscheidene onderscheiden deelgebieden en op een aantal relevante thema's. In vergelijking met het verleden zijn de betreffende doelen inderdaad abstracter en ook meer integraal weergegeven en de termijnen minder expliciet geformuleerd dan voorheen. Zo is Off-grid een stip op de horizon. Dit betekent volgens ons echter niet dat verandering en vernieuwing en innovatie niet tot stand zouden kunnen komen. Volgens ons kan dat wel.

Als naar voren gebrachte initiatieven in de hoofdlijn van deze Omgevingsvisie passen, dragen wij daar ook actief aan bij met aandacht, tijd en middelen. De gemeentelijke overheid weegt af of een initiatief in voldoende mate bijdraagt aan de realisering van een doel of aan een combinatie van doeleinden. Verder verwijzen wij hier naar

5. Visie op de gebieden: de Kromme Rijn

De Stichting Milieuzorg is verheugd dat de gemeenten de Kromme Rijn wederom tot ruggengraat van het gebied wenst te maken. Verder wil de overheid deze rivier dan met name meer bruikbaar en zichtbaar maken voor recreatiedoeleinden. De stichting is van mening dat daar met onder meer het Kromme Rijnpad en andere maatregelen al de grondslag voor is gelegd. Daarnaast wijst de stichting erop dat ontwikkeling en beoefening van recreatie wel in balans moet blijven met aanwezige en nog te ontwikkelen natuurwaarden.

6. Visie op de gebieden: Langbroekerweteringgebied

De Stichting Milieuzorg Zeist e.o. kan zich vinden in de wijze waarop de gemeenten de visie voor het Langbroekerweteringgebied verwoorden.

7. Visie op de gebieden: Landbouwgebied van de oeverwallen

De Stichting Milieuzorg Zeist e.o. is kritisch over het feit dat de gemeenten in dit deelgebied een heel pallet aan functies willen toelaten. Het gebied zou daardoor namelijk op een gegeven moment van kleur kunnen verschieten. Juist hier heeft een enorme verarming van waarden plaatsgevonden, met name ook door de schaalvergroting in de landbouw. De overheid zou dus een algehele kwaliteitsimpuls van natuur en landschap moeten nastreven,

hoofdstuk 2, thema 3 'Toepassing van maatwerk' onder a.

Antwoord op 5.

Inderdaad hebben de aanleg van het Kromme Rijnpad en het uitvoeren van andere maatregelen ten behoeve van de recreatie al een belangrijke bijdrage geleverd aan de realisering van onze doelen op recreatief gebied. Als één van onze speerpunten hebben wij echter gekozen voor een verdergaande ontwikkeling van toerisme en recreatie. Onze gemeenten zien hier grote kansen voor ons buitengebied, mede omdat toerisme en recreatie een voorname bijdrage kunnen leveren aan de vitaliteit van het landelijke gebied en aan de economische ontwikkeling ervan. Dat deze aandacht voor de recreatiesector een bedreiging zou kunnen vormen voor natuurwaarden, is correct. Daarom vinden ook de gemeenten het belangrijk om de natuurwaarden waar nodig te beschermen. In verband daarmee hebben wij dan ook -zoals hiervoor aangegeven- per gebied een kwaliteitenlijst geformuleerd, waarvan tevens natuurwaarden deel uitmaken. Bij de ontwikkeling en beoordeling van een initiatief, wat samen en in overleg met de gemeente plaatsvindt, vormt het leveren van een kwaliteitsbijdrage aan de geformuleerde waarden een verplicht onderdeel van het zogeheten maatwerk. Verder verwijzen wij hier naar hoofdstuk 2, thema 2 'Totstandkoming en functie kwaliteitenlijsten (deel)gebieden' onder a. en b. en naar thema 3 'Toepassing van maatwerk' onder a. en b.

Antwoord op 6.

Deze opmerking nemen wij voor kennisgeving aan.

Antwoord op 7.

Het landbouwgebied van de oeverwallen moet zich dynamisch ontwikkelen met een breed pallet aan functies. Ontwikkeling en vernieuwing zijn gewenst. Daarbij moet de overheid er inderdaad zorg voor dragen dat het gebied niet van kleur verschiet, zoals de stichting het verwoordt. Ontwikkeling en vernieuwing moeten dan ook plaatsvinden met aandacht voor het effect op het landschapsbeeld,

zodat deze weer de dragers van het gebied kunnen vormen. Voor alle sectoren van de landbouw geldt dat deze geen schaalvergroting meer moeten realiseren, maar zich veel meer dienen te richten op (vormen van) biologische landbouw.

8. Visie op de gebieden: Uiterwaarden

Voor de uiterwaarden streven de gemeenten naar bevordering van de recreatie, terwijl juist hier belangrijke natuurwaarden voorkomen en deze gebieden grotendeels zijn aangewezen als 'Natura 2000 gebied' met bijbehorende instandhoudingsdoelen. Daarnaast is het een begrijpelijk idee om de dijk tussen Wijk bij Duurstede en Amerongen te willen laten fungeren als een boulevard of balkon, maar de hieruit voortvloeiende druk vormt een te grote belasting voor de aangrenzende uiterwaarden. De stichting wijst erop dat het nodig is om nadrukkelijk rekening te houden met aanwezige natuur-, landschaps- en cultuurhistorische waarden. Een eerste aanzet hiervoor vormt het voor zover mogelijk auto- en motorluw maken van deze dijk of bepaalde delen hiervan.

9. Ontbreken integrale Visiekaart

Een overall-Visiekaart ontbreekt in de Omgevingsvisie.

zodat het totale effect groen is en het gevoel van buitengebied geeft. Zo mag geen aantasting plaatsvinden van de benoemde kwaliteiten zoals de sfeer van het landelijk gebied, de boomgaarden, de grote open ruimtes, de bochtige wegen en de restanten van oude rivierlopen. Tegelijk moet verbetering plaatsvinden van een of meerdere kwaliteiten. Realisering van een initiatief moet leiden tot een win-winsituatie, dus zowel de ondernemer als het landbouwgebied moet er profijt van hebben. Dit biedt een tegenwicht aan de in het verleden opgetreden verarming van waarden, waarop de stichting terecht wijst, en leidt naar verwachting zelfs tot een verrijking van landschaps-, natuur- en cultuurhistorische waarden. Hieronder komt het aspect van de biologische landbouw nader aan de orde.

Antwoord op 8.

Ook voor de Lekdijk, Rijndijk en uiterwaarden hebben we in de Omgevingsvisie een kwaliteitenlijst opgenomen. Daarvan maken natuur-, landschaps- en cultuurhistorische kwaliteiten deel uit. De gemeenten moeten altijd waken over de in deze lijst opgenomen waarden, zoals het beeld van uiterwaard en rivier, de natuurwaarden als gevolg van de wisselende waterstanden en de knotbomenrij langs de dijk als cultuurhistorische bescherming ervan. Als blijkt dat toerisme en recreatie de aangrenzende uiterwaarden te zwaar belasten, moeten wij als gemeenten ingrijpen. Het voor gemotoriseerd verkeer afsluiten van de dijk of delen ervan, behoort echter niet tot de mogelijkheden. Dit zou namelijk een onaanvaardbare verschuiving van verkeersbewegingen naar andere plattelandswegen tot gevolg hebben. Voor zover sprake is van gronden behorend tot 'Natura 2000-gebied' dient de overheid in ieder geval de instandhoudingsdoelen in acht te nemen. Verder verwijzen wij hier naar thema 3 'Toepassing van maatwerk' onder b.

Antwoord op 9.

De betreffende Visiekaart is opgenomen in paragraaf 3.2 van de Omgevingsvisie. Het betreft de kaart te midden van de deels bewerkte foto's van de (deel)gebieden.

10. Thema 'Landbouw'

De Stichting Milieuzorg Zeist e.o. is niet tegen technische innovaties. Het feit echter dat de gemeenten het Kromme Rijngebied voor wat betreft de landbouw tot een experimenteerzone / -ruimte willen maken, baart de stichting enige zorgen. De landbouw heeft zeker in onze kleinschalige landschappen qua schaalgrootte haar grenzen bereikt. Dit geldt voor de effecten op de natuur (verdroging, verarming t.a.v. soorten), en op het landschap en de effecten voor de mens. Bij deze laatste uit zich dat in het instellen van speciale spuitzones en een toename van zoönosen. Met het oog op het voorgaande pleit de stichting dringend voor de ontwikkeling van de landbouw in biologische richting.

11. Thema 'Vrijkomende agrarische bebouwing'

Ten aanzien van vrijkomende agrarische bebouwing maakt de stichting haar voorkeur kenbaar voor de toepassing van de 'Ruimte voor ruimte-regeling' en overige van toepassing zijnde regelingen. Dit met het oog op de aanwezige gebiedskwaliteiten en het tegengaan van ongewenste verstedelijking van het landelijke gebied. De 'Ladder van duurzame verstedelijking' staat de in de Omgevingsvisie opgenomen ontwikkelingsmogelijkheden niet toe. Het daarbij door de gemeenten gemaakte onderscheid in grotere en kleinere volumes dan 3000 m³ doet daarin niet ter zake.

12. Thema 'Toerisme en recreatie'

Om een 'wildgroei' aan recreatieve ontwikkelingen over het hele buitengebied te voorkómen, is het belangrijk dat de gemeenten concreet aangeven waar ze welke kansen zien. Dan bestaat er minder risico dat een recreatieve ontwikkeling de draagkracht van bepaalde gebieden te boven gaat. In het bijzonder natuur- en landschapswaarden zijn hierbij van belang

Antwoord op 10.

Uit overleg tussen onze gemeenten en de provincie Utrecht is inmiddels gebleken dat onze Omgevingsvisie en de herijkte PRV (voldoende) met elkaar in overeenstemming zijn. De uitvoering van de Omgevingsvisie kan dus plaatsvinden binnen de kaders van de herijkte PRV. Dit betekent dat het Kromme Rijngebied geen status als 'experimenteergebied' behoeft te krijgen van de provincie. Verder verwijzen wij hier naar hoofdstuk 2, thema 3 'Toepassing van maatwerk' onder b. en naar thema 4 'Landbouw en vrijkomende agrarische bebouwing' onder a.

Antwoord op 11.

Voor beantwoording van dit gedeelte van de inspraakreactie verwijzen wij hier naar hoofdstuk 2, thema 3 'Toepassing van maatwerk' onder b. en naar thema 4 'Landbouw en vrijkomende agrarische bebouwing' onder b.

Antwoord op 12.

Onze gemeenten zien toerisme en recreatie als de grootste kans voor nieuwe ontwikkelingen in het buitengebied. Als trekker voor recreanten van binnen én buiten onze eigen gemeenten. Daarom hebben we dit als een van onze vier speerpunten gekozen. Uiteraard hebben wij bepaalde bekende en voor de hand liggende toeristische trekkers, zoals Fort bij Vechten van de Nieuwe Hollandse Waterlinie en de Rijn-, Lekdijk en uiterwaarden. Wij willen mogelijke ontwikkelingsinitiatieven echter niet beperken tot bepaalde gebiedsdelen of tot bepaalde segmenten (uitgezonderd pretparken en andere grootschalige en intensieve voorzieningen, die niet zijn toegestaan). Toeristisch-recreatieve initiatieven kennen door onder meer hoge

<p>13.Thema 'Wegen en bereikbaarheid'</p> <p>Op het gebied van 'wegen en bereikbaarheid' kan nog veel kwaliteitswinst worden behaald. Inspreker brengt naar voren dat de problematiek op dit terrein iedere keer ad hoc wordt opgepakt en niet op basis van een integrale visie voor het gehele gebied. Bij het zoeken naar oplossingen voor de problemen ten aanzien van 'wegen en bereikbaarheid' zou altijd de 'Ladder van Verdaas' moeten worden toegepast.</p>	<p><i>investeringskosten en lange procedures namelijk al een groot afbreukrisico. Wij gaan ervan uit dat initiatiefnemers hun creativiteit ten volste moeten kunnen benutten en dat de markt selecteert.</i></p> <p><i>Ook voor de toeristisch-recreatieve sector geldt de zogeheten 'maatwerkpaak'. Initiatieven maken meer kans wanneer ze daadwerkelijk inspelen op de gebiedskwaliteiten en op het 'verhaal van de Kromme Rijn'. Daarnaast hebben wij hiervoor bij uw inspraakreactie ten aanzien van de uiterwaarden al aangegeven dat de Omgevingsvisie gebiedskwaliteiten voorop stelt. Het behoud van de ter plaatse aanwezige en als zodanig in de Omgevingsvisie geformuleerde natuur-, landschappelijke en cultuurhistorische waarden en de versterking van één of meer van deze waarden, dienen een integraal onderdeel uit te maken van een ontwikkelingsvoorstel. Indien dit niet het geval is, kan een initiatief geen doorgang vinden. Via deze procesgang kunnen toerisme en recreatie samengaan met natuur- en landschapswaarden.</i></p> <p>Antwoord op 13.</p> <p><i>In de Omgevingsvisie hebben wij aangegeven dat het wenselijk is dat het gebied recreatief aantrekkelijk en verkeersveilig is en dat het gebied bereikbaar moet zijn. Verkeersveiligheid, speciaal voor fietsers, is een voorwaarde om de recreatieve kracht van het gebied te ontwikkelen. Bereikbaarheid is voor veel bedrijven een voorwaarde levensvatbaar te functioneren.</i></p> <p><i>De manier waarop verkeersveiligheid en bereikbaarheid het beste bediend kunnen worden, is een moeilijke kwestie. Denkbare maatregelen (zoals ook verwoord in de Omgevingsvisie) vormen de aanleg van snelheid remmende voorzieningen, vrij liggende fietspaden en vormen van afsluitingen. Vooral die laatste twee zijn erg effectief. Het probleem daarbij is dat fietspaden erg duur zijn en afsluitingen nadelig (kunnen) zijn voor de bereikbaarheid van bewoners en bedrijven in het gebied.</i></p> <p><i>De Omgevingsvisie legt geen keuze op, maar schetst deze problematiek. Bij de uitwerking van de Omgevingsvisie zal van deelgebied tot deelgebied een afweging gemaakt moeten worden</i></p>
--	---

14. Thema 'Ruimtelijke kwaliteit en beleving'

De overheid stelt hier feitelijk een nieuwe procesgang voor, waarbij de gemeenten een infrastructuur willen gaan faciliteren voor het voeren van de maatschappelijke discussie over ruimtelijke beeldkwaliteit bij initiatieven. De 'Welstandnotities' voor het buitengebied vervallen dan en de gemeenten laten de toetsing aan de samenleving over. Inspreker heeft grote twijfel of op die manier de kwaliteit tot stand komt, die de drie gemeenten met de Omgevingsvisie beogen.

Wat dit thema betreft, heeft inspreker in geval van ruimtelijke ontwikkeling meer vertrouwen in zogenaamde GONS-achtige processen (Gebiedsontwikkeling Nieuwe Stijl). Hierbij zijn alle relevante disciplines en de belanghebbenden vertegenwoordigd in het proces, waarbij gezamenlijk een visie voor een bepaald gebied wordt ontwikkeld met als basis de aanwezige (en mogelijk te verbeteren) kernkwaliteiten. Op basis van consensus nemen genoemde partijen uiteindelijk een besluit.

15. Thema 'Energie, we gaan Off-grid'

Inspreker staat volkomen achter het streven van de gemeenten om Off-grid te gaan. Inspreker vraagt zich daarbij wel af wanneer en hoe de overheden dat doel bereikt willen hebben. Met het oog daarop zou het opstellen van een 'Energievisie' voor het gehele gebied zinvol zijn, waarbij mogelijke interventies in kaart worden gebracht. Dit alles uiteraard met inachtneming van de vereiste zorgvuldigheid ten aanzien van de aanwezige ecologische, landschappelijke en cultuurhistorische waarden.

welke maatregel de beste mogelijkheden biedt.

Antwoord op 14.

Inspreker merkt terecht op dat dit een nieuwe procesgang inhoudt. Voor beantwoording van dit gedeelte van de inspraakreactie verwijzen wij hier verder naar hoofdstuk 2, thema 5 'Ruimtelijke kwaliteit en beleving'.

Zoals uit het de beantwoording blijkt, achten de gemeenten het niet noodzakelijk dat (gemeentelijke) deskundigen een stem hebben bij het bepalen van de beeldkwaliteit van een gebouw in particulier eigendom. Met het oog hierop is een GONS-achtig proces op de manier zoals inspreker voorstelt, volgens ons dan ook niet vereist.

Het Langbroekerweteringgebied vormt de uitzondering bij de nieuwe procesgang. Bij dit gebied wordt wel het vereiste gesteld dat er een advies van een deskundige toegevoegd moet worden in het proces. Omdat het een naar verhouding erg kwetsbaar gebied betreft, blijft het welstandsadvies hier dus noodzakelijk als onderdeel binnen de totale afweging.

Antwoord op 15.

Onze drie gemeenten behoren tot een regio waar duurzaamheid en innovatie twee belangrijke thema's vormen. Ten aanzien hiervan hebben wij tot op heden echter geen vergaande resultaten geboekt. Daarin willen wij met ons duurzaamheidsbeleid verandering brengen. Vandaar deze ambitieuze doelstelling. Inspreker geeft terecht aan dat de termijn waarop dit moet plaatsvinden niet concreet is verwoord. Wij doen in de Omgevingsvisie wel concrete voorstellen, die een bijdrage kunnen leveren aan ons streven.

Daarnaast moet 'Off-grid' worden gezien als 'stip op de horizon'. Om daar te komen, zijn concrete projecten nodig. Wij sluiten daarbij geen enkele duurzame energiebron uit en nemen in beginsel een positieve houding aan bij (innovatieve) projecten die ons dichterbij deze doelstelling brengen. Uiteraard vormt de inachtneming van de gebiedskwaliteiten daarbij een randvoorwaarde. Wij willen direct aan de slag met dergelijke projecten en zo veel mogelijk ervaring hiermee

16. Thema 'Gezondheid'

Hier liggen er inderdaad veel kansen, maar vooral ook in een vergroening van de binnenstedelijke omgeving. Wat betreft luchtkwaliteit wordt verzocht om als gemeenten de WHO-normen als ambitie aan te houden, teneinde (op termijn) ook echt tot een verwaarloosbaar klein negatief gezondheidseffect vanuit de leefomgeving te kunnen komen.

17. Visie op de Uitvoering

De Stichting Milieuzorg Zeist e.o. vindt het positief dat de gemeenten een open dataplatform willen ontwikkelen teneinde zo ook innovatie actief te stimuleren. Centraal bij alles staat het toepassen van 'Maatwerk', maar met het oog daarop zou de Omgevingsvisie met veel meer reeds beschikbare informatie moeten worden 'geupload' of 'geupgrade' en de doelen of te bereiken omgevingskwaliteiten veel concreter moeten worden aangegeven.

opdoen. Om te onderzoeken welke ruimtelijke consequenties deze doelstelling kan hebben, laten de drie gemeenten momenteel een opdracht uitvoeren. Daarnaast vormt het opstellen van een 'Off-grid-visie' een uitvoeringsmaatregel van onze Omgevingsvisie.

Antwoord op 16.

In de Omgevingsvisie is opgenomen dat de gezondheidsdoelstelling de balans in keuzes voor de inrichting en toekomst van gebieden moet beïnvloeden. Een groene inrichting van de kernen is niet alleen goed voor de natuur en mooi, maar levert daarnaast een bijdrage aan de gezondheid. Dit vormt dan ook een factor in de afweging ten aanzien van de inrichting van onze kernen. Deze Omgevingsvisie heeft echter uitsluitend betrekking op het buitengebied, waardoor een eventuele vergroening van de binnenstedelijke omgeving in deze visie geen rol speelt.

Het streven naar een verwaarloosbaar klein negatief gezondheidseffect vanuit de leefomgeving vormt op nationaal niveau één van de ambities op gezondheidsgebied op de langere termijn. Inderdaad zou het aanhouden van de WHO-normen daaraan meer bijdragen dan het voldoen aan onze nationale wetgeving. De WHO-normen zijn namelijk strenger dan onze wettelijke vereisten, die inderdaad geenszins een garantie vormen dat zich geen negatieve gezondheidseffecten zullen voordoen. Daarom streven ook wij bij de toepassing van maatwerk naar minder verontreiniging en verstoring dan wettelijk is toegestaan. Het laten voldoen van initiatieven aan de WHO-normen is echter vooralsnog onhaalbaar, omdat deze normen daarvoor naar verhouding te streng zijn. Dan zou geen initiatief meer van de grond komen.

Antwoord op 17.

Wij zijn blij om te vernemen dat de stichting de ontwikkeling van een open dataplatform als positief beschouwd. Voor de toepassing van maatwerk beschikt de Omgevingsvisie over voldoende informatie. Indien tijdens een maatwerkproces behoefte bestaat aan nog meer specifieke informatie, kan deze in het proces worden ingebracht en een rol spelen in de afwegingen. De in dit kader relevante doeleinden

<p>Hoe dan tenslotte tot een afweging wordt gekomen, blijft voor de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. ook nog onduidelijk. Tevens hebben de gemeenten in de Omgevingsvisie veel thema's niet opgepakt, zoals die op het gebied van de bodem en het (grond)water, evenals ook aanwezige (en te ontwikkelen) (omgevings)waarden van natuur, landschap en cultuurhistorie. Terwijl volgens de stichting juist op die gebieden tal van kansen liggen voor een echte transformatie van het Kromme Rijngebied naar een 'levend landschap'.</p>	<p><i>staan ook in de Omgevingsvisie verwoord. De wijze waarop het maatwerkproces in de praktijk precies vorm krijgt, is een uitvoeringselement dat niet in onze strategische visie hoeft te worden opgenomen. Met het oog op de uitwerking en doorwerking van de Omgevingsvisie stellen we momenteel een uitvoeringsdocument op. Verder verwijzen wij hier naar hoofdstuk 2, thema 1 'Uit samenleving opgehaalde vraagstukken als uitgangspunt voor Omgevingsvisie' onder b. en c., naar thema 2 'Totstandkoming en functie kwaliteitenlijsten (deel)gebieden' onder a. en b. en naar thema 3 'Toepassing van maatwerk' onder a. en b.</i></p>
<p>8. Mooisticht, Postbus 115, 3980 CC Bunnik</p>	<p><i>Reactie gemeenten Houten, Bunnik, Wijk bij Duurstede</i></p>
<p>1. Thema 'Vrijkomende agrarische bebouwing' Mooisticht is verheugd over het feit dat een maatwerktraject vereist is bij het zoeken naar een nieuwe invulling van vrijkomende agrarische gebouwen. De organisatie heeft daarmee ervaring opgedaan met de door de provincie Utrecht opgerichte Ervenconsulent. Ten aanzien van de uitvoering daarvan vraagt Mooisticht zich af op welke wijze terugkoppeling plaatsvindt, waarbij wordt nagegaan of realisatie heeft plaatsgevonden van de planonderdelen en of de uitgangspunten zijn gerespecteerd.</p> <p>Daarnaast wijst Mooisticht op de mogelijkheid dat relatief grote bebouwingsclusters ontstaan als gevolg van de door de Omgevingsvisie geboden ruimte. Dergelijke ontwikkelingsmogelijkheden trekken marktpartijen als ontwikkelaars aan en kunnen veel invloed hebben op de beleving en kwaliteit van het landelijk gebied. Hier bevinden zich namelijk vele kwetsbare landschappelijke en cultuurhistorische waarden en waarden met een bijzondere beeldkwaliteit. Daarom zijn een professionele en onafhankelijke begeleiding van dergelijke processen van begin (maatwerk) tot aan de uitvoering en realisatie van groot belang.</p> <p>2. Thema 'Ruimtelijke kwaliteit en beleving' Mooisticht verwacht dat burgers en bedrijven plannen zullen hebben, die tot stand zijn gekomen op basis van een functioneel programma. Het algemene belang waarbij het gaat om het leveren van een bijdrage aan de omgevingskwaliteit en het aansluiten bij het karakter van een gebied, lijkt met de gekozen opzet in het geding te raken. Het door de overheid voorgestelde</p>	<p>Antwoord op 1. <i>Met het oog op de implementatie van de Omgevingsvisie stellen de samenwerkende gemeenten op korte termijn een uitvoeringsdocument vast. Hierin komen enige van de door Mooisticht naar voren gebrachte aspecten aan de orde. Daarnaast beamen wij de benodigde zorg voor het behoud van de (kwetsbare) bijzondere waarden van ons landelijke gebied en dat daarom professionele en onafhankelijke begeleiding van uitwerking en uitvoering van initiatieven van groot belang is. Onze gemeenten zijn hiervoor verantwoordelijk en zullen hiervoor zorgdragen.</i> <i>Verder verwijzen wij hier naar hoofdstuk 2, thema 2 'Totstandkoming en functie kwaliteitenlijsten (deel)gebieden' onder b., naar thema 3 'Toepassing van maatwerk' onder a. en b. en naar thema 4 'Landbouw en vrijkomende agrarische bebouwing' onder b.</i></p> <p>Antwoord op 2. <i>Voor de beantwoording van dit deel van de inspraakreactie verwijzen wij hier in de eerste plaats naar hoofdstuk 2, thema 1 'Uit samenleving opgehaalde vraagstukken als uitgangspunt voor Omgevingsvisie' onder c., naar thema 2 'Totstandkoming en functie kwaliteitenlijsten (deel)gebieden' onder b., naar thema 3 'Toepassing van maatwerk'</i></p>

<p>proces kan resulteren in teloorgang van de cultuurhistorische waarden en / of het karakteristieke landelijke beeld. Het is echter juist de overheid die moet waken over het algemene belang.</p> <p>Verder vraagt Mooisticht zich af of een concreet uitwerkingsvoorstel met betrekking tot het verplicht op de ter zake doende internetsite uploaden van een plan wel in een strategische Omgevingsvisie thuishoort. Over de uitwerking van deze opzet en op welke wijze de uitvoering daarvan wordt vormgegeven en gaat functioneren in praktijk, stelt Mooisticht een aantal vragen in haar zienswijze.</p> <p>3. Stimuleren kwaliteitscultuur Inspreker is voorstander van het afschaffen van het toetsen achteraf en van het stimuleren van het enthousiasmeren (begeleiden) vooraf. Met het vanaf een vroeg stadium integraal begeleiden (bijvoorbeeld tijdens het maatwerkgesprek) van ontwikkelingen door verschillende, onafhankelijke deskundigen kunnen de kwetsbare kwaliteiten worden beschermd. Inspreker is graag bereid om vanuit zijn onafhankelijke deskundigheid van de omgevingskwaliteit, het landschap en de cultuurhistorie van het gebied, mee te denken hoe deze gewenste 'kwaliteitscultuur' verder gestimuleerd kan worden. Graag doet hij mee met het maatschappelijk debat over ruimtelijke projecten. Daarbij is volgens hem ook een actieve inbreng van de overheid van belang.</p>	<p><i>onder a. en b. en naar thema 5 'Ruimtelijke kwaliteit en beleving'. Verder stellen onze gemeenten met het oog op de uitwerking en doorwerking van de Omgevingsvisie momenteel een uitvoeringsdocument op. Hierin komen de door Mooisticht naar voren gebrachte aspecten aan de orde.</i></p> <p><i>Ten aanzien van onze uitleg over het verplicht uploaden van bepaalde documenten op een relevante internetsite, hebben wij de indruk dat dit wel in deze strategische Omgevingsvisie naar voren moet komen. Dit uploaden is namelijk een belangrijke randvoorwaarde voor het voeren van de maatschappelijke discussie over de beeldkwaliteit van gebouwen bij ruimtelijke initiatieven. En die maatschappelijke discussie vormt een essentieel onderdeel van ons beleid ten aanzien van beeldkwaliteit in het buitengebied.</i></p> <p>Antwoord op 3. <i>Wij zijn het met inspreker eens dat het de bescherming van kwetsbare kwaliteiten ten goede komt, indien vanaf/in een vroeg stadium van een ruimtelijke ontwikkeling een integrale begeleiding plaatsvindt door verschillende onafhankelijke deskundigen. Dit is ook het geval bij de toepassing van maatwerk, zoals wij dat wensen. Bij elk maatwerkproces heeft de overheid een actieve inbreng in de vorm van een vertegenwoordiging door -voor dat initiatief- relevante ambtelijke deskundigen. Wij zijn er blij mee als inspreker een bijdrage levert aan het maatschappelijke debat over ruimtelijke projecten op internet.</i></p>
<p>9. Milieu Werkgroep Houten, Timmermansgilde 3, 3994 XH Houten</p>	<p>Reactie gemeenten Houten, Bunnik, Wijk bij Duurstede</p>
<p>1. Kwaliteiten Omgevingsvisie M.W.H. kan zich goed vinden in de beschreven kwaliteiten van het Kromme Rijngebied en complimenteert de samenstellers met de visie op de werkwijze en overlegstructuur bij toekomstige ontwikkelingen.</p> <p>2. Internetdiscussie</p>	<p>Antwoord op 1. <i>Deze opmerking nemen wij voor kennisgeving aan. Wij zijn blij te horen dat de werkgroep / organisatie positief is over belangrijke aspecten van de Omgevingsvisie.</i></p> <p>Antwoord op 2.</p>

M.W.H. heeft de op internet gevoerde discussie niet als positief ervaren.

3. Ontbreken noodzakelijke elementen in Omgevingsvisie

Het initiatief voor de realisering van overheidsbeleid voor het buitengebied ligt met name bij de samenleving. Dit neemt niet weg dat de gemeenten een Omgevingsvisie moeten maken met daarin opgenomen:

1. welke natuur, landschappelijke en cultuurhistorische waarden er in het gebied zijn en op welke wijze die beschermd en versterkt kunnen worden;
2. op welke wijze er voortgebouwd wordt op vigerend beleid;
3. welke concrete doelen er voortvloeien uit de punten 1 en 2;
4. op welke manier die doelen bereikt kunnen worden;
5. binnen welke wettelijke randvoorwaarden dat moet gebeuren;
6. een gedegen analyse van en een geïntegreerde visie op het gebied.

M.W.H. mist een groot deel van bovenstaande elementen.

De internetconsultatie was een op verzoek van de gezamenlijke gemeenteraden extra tussentijdse consultatieronde. Deze diende ter verificatie van de informatie die tijdens eerdere bijeenkomsten bij de samenleving was opgehaald. Om een zo groot mogelijk publiek te bereiken en de participatiedrempel laag te houden, hebben wij destijds gekozen voor een internetforum met stellingen en discussieplatform. Het was de eerste keer dat wij een consultatie via internet hebben georganiseerd en we zijn ons ervan bewust dit proces niet vlekkeloos is verlopen. Wij hechten dus maar een beperkte waarde aan de uitkomsten bij de stellingen. De discussies, die deelnemers bij enkele thema's hebben gevoerd, vonden wij wel interessant. Een volgende keer zullen wij bij een door ons georganiseerde internetconsultatie op een zorgvuldiger wijze handelen.

Antwoord op 3.

Wij zijn van mening dat de Omgevingsvisie alle noodzakelijke elementen bevat, maar begrijpen het standpunt van de MWH. Deze visie is namelijk opgesteld in de geest van de toekomstige Omgevingswet en kijkt erg af van de tot nog toe gangbare strategische beleidsdocumenten. De Omgevingsvisie hanteert drie uitgangspunten, te weten: de vraagstukken uit de samenleving, onze eigen verantwoordelijkheden als gemeentelijke overheden plus de kwaliteiten (waarden) in ons gebied.

Voor meer informatie hierover verwijzen wij naar hoofdstuk 2, thema 1 'Uit samenleving opgehaalde vraagstukken als uitgangspunt voor Omgevingsvisie' onder a, b, en c., naar thema 2 'Totstandkoming en functie kwaliteitslijsten (deel)gebieden' onder a. en b. en naar thema 3 'Toepassing van maatwerk' onder a. en b.

Verder is relevant dat de na te streven doelen ten eerste zijn verwoord in de vier speerpunten van de Omgevingsvisie, te weten: een sterke ontwikkeling van de recreatie, het nastreven van een kwaliteitscultuur, het stimuleren van verandering en vernieuwing alsook het stimuleren van innovatie (§ 3.1). Deze speerpunten zijn verwerkt in onze visie op de verschillende gebieden (§ 3.2), onze visie op het proces (§ 3.3) en in onze visie op de thema's, zoals landbouw, toerisme en recreatie en gezondheid (§ 4.1 tot en met § 4.7). Deze elementen vormen samen een geïntegreerde visie op het gehele buitengebied van onze

4. Spanningsvelden tussen functies in het buitengebied

Het huidige plan signaleert spanningsvelden tussen de aanwezige verschillende functies in het buitengebied. Deze spanningsvelden zijn dezelfde gebleven ten opzichte van voorheen. Het volstaat echter niet om het bestaan ervan te erkennen. Het betreft hier vraagstukken die dienen te worden uitgewerkt tot daadwerkelijke keuzes. Het mag toch niet gebeuren dat de voorheen op dergelijke vraagstukken gevonden antwoorden / oplossingen zomaar terzijde worden geschoven, omdat een trendbreuk is opgetreden in de wijze waarop ruimtelijke ordening plaatsvindt.

gemeenten.

In de Omgevingsvisie zijn dus wel degelijk doeleneinden opgenomen, maar deze zijn niet zo concreet geformuleerd als in het verleden gebruikelijk was. Het feit dat de doeleinden nu een abstracter karakter hebben dan voorheen, betekent echter niet dat deze onbereikbaar zouden zijn. De wijze waarop wij gezamenlijk met de samenleving de doeleinden wensen te verwezenlijken, is opgenomen in onze visie op de uitvoering (hoofdstuk 6). Via de toepassing van maatwerk kunnen initiatiefnemers en onze gemeententent de geformuleerde doeleinden zo veel mogelijk verwezenlijken. Inderdaad maakt een abstractere weergave van de doelen het wel moeilijker om de mate van verwezenlijking te meten. Zoals gezegd, betekent dit echter niet dat deze doelen niet bereikt zouden kunnen worden. Wij willen de samenleving en onszelf echter geen onnodige beperkingen opleggen, maar zo veel mogelijk ruimte bieden voor creativiteit, slimme oplossingen, technologische innovaties etc. Dit uiteraard te allen tijde met behoud van de beschreven gebiedskwaliteiten en zelfs een toename hiervan. Daarbij moeten partijen ook altijd voldoen aan de wettelijke randvoorwaarden, die naar voren komen tijdens de toepassing van het maatwerk. Wij achten het echter onnodig al deze wettelijke randvoorwaarden in dit boekwerk op te nemen. Dit komt de praktische bruikbaarheid ervan niet ten goede.

Antwoord op 4.

Inderdaad kunnen spanningsvelden optreden tussen de verscheidene functies in het buitengebied. Hierbij kan bijvoorbeeld sprake zijn van geurhinder als gevolg van de landbouw, terwijl in de directe nabijheid een aanvaardbaar leefklimaat ten behoeve van de woonfunctie moet worden gerealiseerd. Of dat gronden ongemoeid moeten worden gelaten in verband met de aanwezigheid van natuurwaarden, terwijl tegelijk een gebruik van deze gronden voor recreatiedoeleinden is gewenst. Het feit dat er een trendbreuk heeft plaatsgevonden in de wijze waarop ruimtelijke ordening plaatsvindt, betekent echter niet dat wij volstaan met het signaleren en erkennen van spanningsvelden.

Zoals hiervoor aangegeven, hebben wij in onze Omgevingsvisie duidelijke doeleinden geformuleerd, die een abstracter karakter

5. De gewenste vormgeving van maatwerk

M.W.H. ziet een meerwaarde in het voorgestelde maatwerk. Omdat deelgebieden in grote mate van elkaar verschillen, is het toepassen van maatwerk juist in bijna alle gevallen wenselijk. Het moet dan echter wel maatwerk betreffen, dat stevig is ingebed in de wettelijke randvoorwaarden, alsook logisch voortvloeiend uit en voortbouwend op het beleid van de afgelopen jaren enerzijds en de nieuwe Omgevingsvisie anderzijds. Ofschoon deze Omgevingsvisie nieuwe stijl dus geen formeel juridisch toetsingsinstrument is, dient het wel degelijk de nodige ijkpunten te verschaffen om initiatieven vanuit de samenleving en andere mogelijke ontwikkelingen aan te toetsen.

hebben dan voorheen. Tevens hebben wij in onze visie op de uitvoering aandacht besteed aan de toepassing van maatwerk. Indien een ondernemer een initiatief of een idee bij onze gemeenten onder de aandacht brengt, tekenen de contouren van een eventueel spanningsveld tussen verscheidene functies zich al af. Gedurende het maatwerkproces wordt het idee / initiatief steeds concreter van aard en worden de verschillende aspecten van een eventueel spanningsveld steeds meer zichtbaar. Eventuele oplossingen daarvoor worden geïntegreerd in het gehele samenhangende pakket van maatregelen, die de initiatiefnemer al dan niet samen met de overheid gaat uitvoeren. Wij wensen ons dus niet te beperken door in de Omgevingsvisie al allerlei concrete en inhoudelijke oplossingen (doelen) aan te dragen als antwoord op mogelijke spanningsvelden. Wij hebben onze uitgangspunten, waaronder de gebiedskwaliteiten, geformuleerd en in een later stadium tijdens het maatwerkproces komt een specifiek 'maatwerkpakket' tot stand. Hiermee kan de initiatiefnemer met gerichte acties inspelen op de specifieke aspecten van het ter zake doende spanningsveld.

Antwoord op 5.

Wij zijn blij dat M.W.H. de meerwaarde ziet van het voorgestelde maatwerk. Wij zijn echter van mening dat het maatwerk wel stevig is ingebed in de wettelijke randvoorwaarden. Ofschoon wij deze niet hebben opgesomd in de Omgevingsvisie, zijn de wettelijke randvoorwaarden wel degelijk van toepassing en komen ze zeker aan bod tijdens het maatwerkproces. Daarnaast ligt een grondige analyse van het vigerende beleid ten grondslag aan de inhoud van de Omgevingsvisie. En zoals hiervoor aangegeven, bevat de Omgevingsvisie onder meer geformuleerde kwaliteiten per gebiedsdeel, waarbij het gaat om natuur-, landschappelijke en cultuurhistorische waarden. Realisering van het tot stand gekomen 'maatwerkpakket' moet onder meer leiden tot behoud van alle geformuleerde waarden en een versterking betekenen voor een of meer van deze waarden. Daarnaast vormen ook de geformuleerde doeleinden in de vorm van onder meer de vier speerpunten en de uitwerking van onze visie in thema's wel degelijk ijkpunten voor toetsing van initiatieven uit de samenleving.

6. Ruimte voor experimenten

M.W.H. staat positief tegenover ruimte voor experimenten, maar pleit voor het beperken van experimenten in het Kromme Rijngebied tot één of hooguit enkele experimenten gedurende de planperiode. Reden hiervoor is dat een experiment kan mislukken en de impact op het gebied mogelijk niet (op korte termijn) omkeerbaar is.

7. Toevoeging aantal aspecten aan Omgevingsvisie

Samenvattend kan worden gesteld dat de ontwerp- Omgevingsvisie veel goede elementen bevat, maar dat er ook een aantal aspecten in ontbreekt. M.W.H. pleit met het oog op behoud van de waarden van het Kromme Rijngebied om opname van de volgende elementen in de definitieve Omgevingsvisie:

1. een samenhangende visie op het Kromme Rijngebied gebaseerd op een gedegen analyse en het gevoerde beleid tot nu toe;
2. erkenning van het feit dat het Kromme Rijngebied de status heeft van nationaal landschap, uitgewerkt in volledige en puntige beschrijving van al haar natuur-, landschappelijke-, en cultuurhistorische waarden;

Antwoord op 6.

Wij zijn verheugd dat M.W.H. in principe positief staat tegenover het toestaan van ruimte voor experimenten. Wij erkennen ook dat een experiment kan mislukken en dat dit in bepaalde situaties een onomkeerbare impact op een gebied zou kunnen hebben. We willen er echter op wijzen dat uit overleg tussen onze gemeenten en de provincie Utrecht inmiddels is gebleken dat onze Omgevingsvisie en de herijkte PRV (voldoende) met elkaar in overeenstemming zijn. De uitvoering van de Omgevingsvisie kan dus plaatsvinden binnen de kaders van de herijkte PRV. Dit betekent dat het Kromme Rijngebied geen status als 'experimenteergebied' hoeft te krijgen van de provincie.

Voor zover nu toch nog sprake zal zijn van experimenten, gaat het om de in onze Omgevingsvisie opgenomen nieuwe werkwijze en het nieuwe type projecten voor de samenleving en voor ons (bijvoorbeeld beperkt sturen op functies bij een nieuwe invulling van vrijkomende agrarische bebouwing). Om onomkeerbare schade in het gebied te voorkomen, hebben wij tijdens het maatwerktraject speciale aandacht voor de impact en onomkeerbaarheid van projecten. Ook volgen wij nauwgezet de uitvoering van een initiatief en de invloed die deze in praktijk heeft op het gebied, zodat wij (indien nodig) nog kunnen bijsturen tijdens het uitvoeringsproces. Daarnaast bouwen wij regelmatig evaluatiemomenten in waarbij wij de resultaten van de Omgevingsvisie op ons gebied zullen beoordelen.

Antwoord op 7.

M.W.H. geeft als samenvatting van een deel van haar inspraakreactie een gedegen beschrijving van de aspecten, die de werkgroep nog in de visie opgenomen wil zien. Omdat het een samenvatting betreft, gaat het hier grotendeels om aspecten, waarover wij hierboven al een antwoord hebben geformuleerd. Wij verwijzen dan ook naar onze bovenstaande antwoorden.

3. concrete doelen inclusief de wijze waarop die behaald kunnen worden;
4. opsomming van alle belangrijke spanningsvelden tussen de verschillende functies en uitwerking per spanningsveld in concrete keuzes die recht doen aan de status van nationaal landschap;
5. opsomming en weergave op de kaart(en) van alle vigerende wet- en regelgeving per deelgebied en/of het hele plangebied op basis van de limitatieve lijst waar op pag. 11 van de ontwerp- Omgevingsvisie sprake van is. Doel moet zijn om zo snel mogelijk inzicht te bieden in de samenhang tussen de visie en al vastgesteld beleid;
6. beperking van het aantal toegestane experimenten tot één of enkele vanwege het feit dat experimenten kunnen mislukken, maar de impact op het gebied mogelijk niet of slechts gedeeltelijk omkeerbaar is.

8. Voorstel voor vervolgproces

Wat het vervolgproces betreft, stelt M.W.H. het volgende voor:

1. splitsing van de stukken voor de Omgevingsvisie in een compact deel met informatie over de Omgevingsvisie zelf en een deel met achtergrondinformatie over de rol van de overheid en de stappen in uitnodigingsplanologie. Dat maakt de Omgevingsvisie voor de buitenwereld bondiger en helderder en biedt meer houvast voor de burger;
2. betere facilitering van het proces, vooral op internet. Duidelijk maken waar de overheid voor staat en zelf het goede voorbeeld geven. Het is wel nodig aandacht te blijven besteden aan de uitvoering en het proces van participatie.

9. Voorgestelde uitwerking / aanpassing doelen voor het

Antwoord op 8.

Bij het proces van omzetting van de ontwerp- Omgevingsvisie tot definitieve Omgevingsvisie gaan wij het plangebied niet uitbreiden. Gebiedsdelen die niet tot het plangebied van deze visie behoren, vallen al binnen de reikwijdte van een andere strategische visie. Daarnaast gaan wij niet over tot wijziging van de opzet van de Omgevingsvisie. Naar onze mening beschikken wij in deze fase al over een bondig en praktisch bruikbaar document, dat houvast biedt voor burger en overheid. Indien er in een later stadium sprake blijkt te zijn van onduidelijkheden, kunnen burger en gemeente dit samen bespreken, bijvoorbeeld tijdens het maatwerkgesprek.

M.W.H. merkt terecht op dat het noodzakelijk is aandacht te blijven besteden aan de uitvoering van de Omgevingsvisie en de daaraan gerelateerde participatieprocessen. Zoals gezegd, hebben wij geleerd van de eerdere internetconsultatie, waardoor wij dit soort processen in de toekomst zorgvuldiger kunnen vormgeven. Ook zullen de gemeenten zelf veel aan de Omgevingsvisie gerelateerde activiteiten op internet gaan ontplooien. Zowel de overheid als de samenleving kan hierbij relevante kennis opdoen. Uiteraard moet de overheid altijd duidelijk maken waar zij voor staat.

Antwoord op 9.

<p>landbouwgebied van de oeverwallen (inclusief de Nieuwe Hollandse Waterlinie) M.W.H. doet het volgende voorstel voor het versterken van de gebiedskwaliteiten voor het landbouwgebied van de oeverwallen (inclusief de Nieuwe Hollandse waterlinie):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. versterken van de cultuurhistorische waarde van kommen en oeverwallen, door meer contrast aan te brengen tussen openheid (kommen) en oeverwallen (verdichting door fruitteelt, landgoederen); 2. aandacht voor de beleving van deze contrasten: kenmerkend zijn de dwarsverbindingen door de open gebieden (Binnendijk, Dwarsdijk, Tuurdijk, Nachtdijk, Oostromse dijkje); 3. ontkoppelen van verschillende soorten gebruik van plattelandswegen, met name op de Rijndijk maar ook op de Amerongerwetering, de Langbroekerdijk en de Achterdijk; 4. ontwikkeling van recreatieve infrastructuur als speerpunt opnemen in Omgevingsvisie. Reden hiervoor is de gewenste recreatieve ontwikkeling van het gebied van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. <p>M.W.H. wenst formulering van deze doelen in hoofdstuk 3 van de Omgevingsvisie en in de opzet van het narratief (pag. 59). Bij de uitwerking stelt de werkgroep voor om aan te sluiten bij de systematiek van de Kwaliteitsgids Utrechtse landschappen (Gebiedskatern Rivierengebied, provincie Utrecht juli 2011).</p>	<p><i>In de gebiedskwaliteiten hebben wij de te behouden en te versterken natuur-, landschappelijke en cultuurhistorische waarden geformuleerd. In onze visie op de uitvoering zijn ter inspiratie voorbeelden van verbetering van deze waarden opgenomen. Mede naar aanleiding van uw inspraakreactie hebben we de geformuleerde waarden en inspiratievoorbeelden nog eens nader beoordeeld. In de definitieve Omgevingsvisie zijn deze waarden aangevuld. Verder verwijzen wij nogmaals naar thema 1 'Uit samenleving opgehaalde vraagstukken als uitgangspunt voor Omgevingsvisie' onder c., naar thema 2 'Totstandkoming en functie kwaliteitenlijsten (deel)gebieden' onder a. en b. en naar thema 3 'Toepassing van maatwerk' onder a. en b. Ook willen wij hier verwijzen naar antwoord 13. (betreft aspect 'wegen en bereikbaarheid') bij inspreker 7, de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. Wij danken u voor uw deskundige inbreng en nemen uw inhoudelijke adviezen voor zover nodig mee in onze toepassing van maatwerk.</i></p>
<p>10. Provincie Utrecht, Archimedeslaan 6, Postbus 80300, 3508 TH Utrecht</p>	<p><i>Reactie gemeenten Houten, Bunnik, Wijk bij Duurstede</i></p>
<p>Het betreft een ambtelijke reactie, aangezien deze planvorm (Omgevingsvisie) niet open staat voor beroep</p> <p>1. Omgevingsvisie vs. Provinciale Ruimtelijke Verordening (PRV) Zolang geen sprake is van het aanmerken van het gebied als experimenteergebied, zullen ontwikkelingen in overeenstemming moeten zijn met de (generieke) regels van de PRV. Het ontwerp van de Omgevingsvisie kijkt op twee onderdelen af van het (herijkte) provinciaal beleid:</p>	<p><i>Wordt voor kennisgeving aangenomen.</i></p> <p>Antwoord op 1. <i>Deze Omgevingsvisie is, anders dan de PRS/PRV (of de traditionele gemeentelijke structuurvisies) opgebouwd vanuit vraagstukken die bij de start van het proces door de samenleving uit het gebied (het Kromme Rijngebied) zijn ingebracht. Wij verwijzen op dit punt naar de beantwoording in hoofdstuk 2 bij thema 1 'Uit samenleving opgehaalde vaarstukken als uitgangspunt voor Omgevingsvisie'. Omdat op die vraagstukken wordt aangesloten is de visie (bewust) geen encyclopedie (meer) geworden van bestaand beleid. De vraagstukken en aangedragen voorstellen/oplossingen zijn gebied specifiek en wijken daarom af van andere gebieden in de provincie</i></p>

2. Vrijkomende Agrarische Bebouwing (VAB)

Provincie staat kritisch tegen over de liberale regeling die is opgenomen, omdat er geen sprake meer is van een stimulans om het overschot aan agrarische bebouwing in het buitengebied, dat ook in deze gemeenten zal groeien, te slopen.

In de tweede plaats ziet de Provincie nog onvoldoende garantie, dat deze benadering ook daadwerkelijk bijdraagt aan de gebiedskwaliteiten en niet slechts in de omgeving wordt ingepast. Het voorstel houdt een risico in op onevenredige verstedelijking van het landelijk gebied en verkleint mogelijk het draagvlak voor gewenste herontwikkeling van binnenstedelijke functies, doordat bedrijven zich gemakkelijker kunnen vestigen in het buitengebied. Een uitwerking van het voorstel van de gemeenten waarin deze bezwaren en risico's worden weggenomen kan echter de basis zijn voor toepassing van de experimenteerregeling en een gemeenschappelijk beoordelingskader. Ook een gezamenlijk nader overleg hierover vloeit voort uit de afspraken die wij hebben gemaakt in de Ruimtelijke Agenda.

3. Grondgebondenheid

De passage in hoofdstuk 4.1 Landbouw over "grondgebondenheid" lijkt te suggereren dat de eis dat grondgebonden veebedrijven bij groei grondgebonden moeten blijven, afgekocht kan worden door bepaalde duurzaamheidsmaatregelen te nemen. Dit is in strijd met de PRV, waarin omschakeling van een grondgebonden veebedrijf naar een niet-grondgebonden veebedrijf past in hun integrale visie op een duurzaam landelijk gebied.

Daarnaast heeft de provincie nog de volgende opmerkingen:

Utrecht zoals het weidegebied in Utrecht-west of de Heuvelrug (of bijvoorbeeld de Gelderse Vallei in Gelderland). Het gaat volgens ons om (een bijdrage aan) de gestelde gebiedsdoelen uit de visie en de wijze waarop daar het beste invulling aan kan worden gegeven. Dit kan in onze ogen geen generieke regel zijn maar is altijd (onderdeel in) een maatwerkproces.

Antwoord op 2.

Wat bij het vorige punt door ons is geantwoord, geldt in onze ogen zeker ook voor het in de Omgevingsvisie opgenomen VAB-beleid. Wij sluiten met dit beleid juist aan bij de gebiedsdoelen uit de Omgevingsvisie en wij zien daarbij ook een duidelijke rol voor de gemeenten om hierop te sturen richting initiatiefnemers in het gebied. Wij vinden ook dat deze lijn (maatwerk) aansluit bij de intentie van de Omgevingswet, die juist ruimte biedt aan gemeenten 'uitruilmogelijkheden' binnen de ruimte die er is. In een ambtelijk overleg met u op 27 oktober jl. heeft u aangegeven dat het ontwerp van de PRS dat onlangs is vrijgegeven de ruimte biedt die wij met onze regeling zoeken. Op dit punt is er in onze ogen dus geen strijdigheid meer met uw (toekomstig) beleid

Antwoord op 3.

Wat betreft de grondgebondenheid merken wij op dat bestaande grondgebonden bedrijven, grondgebonden moeten blijven. Zij mogen wel uitbreiden, mits zij grondgebonden blijven. Nieuwvestiging van een niet-grondgebonden bedrijfstak (ook neventak) is uitgesloten. Niet –grondgebonden bedrijven krijgen ontwikkelingsmogelijkheden op basis van bijv. thema's als duurzaamheid, gezondheid, milieuwinst, dierenwelzijn. Als ze daarop goed scoren, kunnen ze extra ontwikkelingsruimte krijgen. Deze insteek levert naar onze mening extra innovatie- en investeringskracht aan de sector om naar een duurzame landbouw te gaan. Wij verwijzen op dit punt naar hoofdstuk 2, thema 4 onder a 'De gewenste ontwikkeling van de Landbouw'.

4. Cultuurhistorie

Het belang van bescherming van erfgoed, onder meer het behoud van monumentale bebouwing en van archeologische vindplaatsen blijft veelal onderbelicht. In de visie Vrijkomende Agrarische Bebouwing vindt men bijvoorbeeld niets over het behoud van monumentale waarden. Het belang van bescherming van erfgoed dient niet alleen de toerist, maar ook de eigen inwoners.

Blz. 21 stelt: 'Behoud van de huidige situatie wordt onze verantwoordelijkheid als die bestaande situatie een bijzondere kwaliteit heeft.'

Provincie geeft aan dat in het vigerend gemeentelijk monumenten- en archeologiebeleid dergelijke kwaliteiten zijn benoemd. Gezien de ruimte die de Omgevingsvisie beoogt te bieden aan toekomstige ontwikkelingen is het raadzaam om daarbij tevens de bestaande cultuurhistorische kaders aan te geven, zodat een initiatiefnemer niet voor verrassingen geplaatst wordt als er toch beperkingen blijken te gelden. Een betere uiting hiervan in de Omgevingsvisie zelf, los van benoeming in de limitatieve lijst die nog in de maak is, is volgens de Provincie wenselijk. Zij bepleit dit in ieder geval voor de gebieden waarbinnen zich provinciale belangen bevinden: de Limes (Fectio), Dorestad, Militair Erfgoed (Nieuwe Hollandse Waterlinie) en de Buitenplaatsenzone.

5. Wegen en bereikbaarheid

Provincie wil er voor waken dat de voorgestelde verkeersmaatregelen, voor weren van auto- en landbouwverkeer als mogelijkheid om de verkeersveiligheid op wegen met gemengd verkeer te verbeteren, op het onderliggend wegennet leiden tot een ontoelaatbare verzwaring van de verkeersdruk op de provinciale wegen N225, N227 en N229. Plannen voor het verminderen van de verkeersdruk op de wegen die in § 4.4 worden genoemd dienen dan ook afgestemd te worden met de provincie.

6. Energie

Antwoord op 4.

Over cultuurhistorie zijn geen vraagstukken naar voren gekomen bij het opstellen van de visie. Het wordt naar onze mening dan ook niet als een probleem, maar eerder als een gegeven beschouwd. De monumentale waarden zijn ook reeds beschermd en vastgelegd (via wetgeving en bestemmingsplannen). Gelet op de insteek (vanuit gebied specifieke vraagstukken) van deze visie achten wij het niet nodig dit bestaande beleid opnieuw hier vast te leggen. Cultuurhistorie wordt uiteraard wel meegenomen als factor in het maatwerkproces en de cultuurhistorische kwaliteiten zijn benoemd binnen de gebiedskwaliteiten. Met betrekking tot de gebiedskwaliteiten zijn richting de vaststelling nog enkele aanvullingen doorgevoerd.

We nemen deze aanbeveling niet over. Het betreft hier de vigerende vastgelegde kaders in het kader van cultuurhistorie. Deze blijven gewoon van kracht.

Dorestad is toegevoegd in de lijst met gebiedskwaliteiten binnen het deelgebied 'Landbouwgebied van de oeverwallen' (§ 2.7). De overige gebieden zijn al benoemd en opgenomen in de lijst met gebiedskwaliteiten.

Antwoord op 5.

Het betreft hier een gezamenlijk belang en wij zullen maatregelen natuurlijk afstemmen met de Provincie.

Antwoord op 6.

<p>Provincie gaat graag met de gemeenten in overleg over de concretisering van haar Off-grid doelstelling in ruimtelijke opgaven, met name daar waar er uitdagingen zitten in het landschappelijk inpassen van initiatieven: wat kan waar en welk maatwerk is nodig? Onze Off-grid ambities en het streven om daarbij zo veel mogelijk ruimte te bieden aan duurzame energie passen in de ontwerp-PRS; wel is daarin ten aanzien van zonnevelden en bio-energie de voorkeur uitgesproken om bij de situering en de schaal aansluiting te zoeken bij bestaande bebouwde functies</p> <p>7. Water Een lange termijnvisie visie op het gebied van ruimtelijke klimaatadaptatie zoals met twee van uw gemeenten is vastgesteld in samenwerking met o.a. het waterschap en provincie wordt gemist. Er wordt geen melding gemaakt van het Deltaprogramma in de visie. Dit is toch hét belangrijke kader voor de onderwerpen klimaatadaptatie, waterbeschikbaarheid en waterveiligheid. Bij waterveiligheid gaat het overigens niet alleen om dijkversterking maar ook om meerlaagsveiligheid. Hierover is het aan te raden om het gesprek aan te gaan met de veiligheidsregio en wijzen wij op onze Handreiking overstromingsrobust inrichten. Het is tevens opmerkelijk dat er in de Omgevingsvisie met geen woord wordt gerept over de belangen van de openbare drinkwatervoorziening (de huidige drinkwaterwinningen Bunnik en Cothen) en over de strategische grondwatervoorraad.</p>	<p><i>Wij hopen dat de provinciale betrokkenheid verder gaat als uitsluitend het landschappelijk goed inpassen van initiatieven op dit vlak. Bij dit soort initiatieven zal er uiteraard zorgvuldig rekening worden gehouden met de gebiedskwaliteiten.</i></p> <p>Antwoord op 7. <i>Er is in het voortraject overleg geweest met het Hoogheemraadschap. De genoemde onderdelen zijn genoemd, maar ze zijn niet als directe vraagstukken opgehaald bij het opstellen van de visie. Daarmee willen wij niet zeggen dat ze geen rol zullen spelen, maar de genoemde onderdelen zijn al vastgelegd in andere visies en programma's en worden geregeld via andere kaders (zoals bestemmingsplannen en de Keur). In de lijst met gebiedskwaliteiten staan de wateraspecten ook opgenomen. Het Hoogheemraadschap krijgt bovendien een rol in het maatwerkproces, zodat haar inbreng geborgd is. Wij achten dit afdoende.</i></p>
<p>11. Tuincentrum Werkhoven, Achterdijk 62, 3985 LB Werkhoven</p>	<p><i>Reactie gemeenten Houten, Bunnik, Wijk bij Duurstede</i></p>
<p>1. Internetconsultatie Inspreker heeft bezwaar tegen de internetconsultatie zoals deze heeft plaatsgevonden, met name over de manier waarop het stemmen was georganiseerd. Deze waren in de ogen van inspreker onvoldoende professioneel, waardoor er geen zuivere uitkomst kwam. Inspreker noemt een aantal manieren waarop oneigenlijk gestemd kon worden en geeft aan dat individuen met belangen binnen de thema's getracht zullen hebben om uitkomsten naar hun hand te zetten. Dit lijkt inspreker niet de bedoeling en hij verzoekt de gemeenten dan ook afstand te nemen van de uitkomsten hoopt ook niet dat de stemmingen de input zullen vormen voor de visie. Voor inspreker is met name het thema bereikbaarheid relevant, maar het geldt tevens voor de andere thema's waar op gestemd is. Het thema bereikbaarheid had volgens inspreker betrekking op de slepende discussies rondom de Achterdijk.</p>	<p>Antwoord op 1. <i>Uw reactie is terecht, maar gaat niet in op de inhoud van de Omgevingsvisie. Over het gebruik van de internetdiscussie en de consequenties die de consultatie heeft gehad op de aanpassing van de inhoud en beleidsvoorstellen in de visie verwijzen wij naar de Inleiding van deze Nota onder het kopje "Proces". Daar kunt u lezen dat de uitkomsten niet hebben geleid tot wijzigingen in het voorgestelde beleid.</i></p>

<p>2. Bereikbaarheid</p> <p>Inspreker merkt verder op dat de internetstellingen zich beperkten tot enkel maatregelen die het wegennetwerk in het buitengebied inperkt. Op geen enkele wijze gaven de stellingen uiting van begrip voor bedrijfsleven en zorgdragend voor hun bereikbaarheid. Dit geldt zowel voor inspreker (tuincentrum) en de aanvoer van zijn klanten, leveranciers, personeel en eigen transport als agrariërs, loonwerkers, verbrede landbouw en andere ondernemingen in het buitengebied. Inspreker verzoekt de gemeente bereikbaarheid onderdeel te laten zijn van zijn beleidsbepaling en is te allen tijde bereid zijn standpunten wat betreft bereikbaarheid nader toe te lichten.</p>	<p>Antwoord op 2.</p> <p><i>Op de internetconsultatie is hiervoor reeds ingegaan. Met betrekking tot het vraagstuk bereikbaarheid merken wij op dat dit vraagstuk aanwezig is in het gebied (en ook als vraagstuk is opgehaald uit het gebied). In de visie is er daarom een apart hoofdstuk aan gewijd. Daarin worden ook mogelijke oplossingsrichtingen aangedragen. Er wordt (nog) geen keuze gemaakt, anders dan het uitgangspunt: 'de fiets is leidend'. Eventuele maatregelen zullen na vaststelling van de visie nader uitgewerkt moeten worden. Uiteraard is het mogelijk dat u uw standpunt naar voren brengt op het moment dat er in de toekomst concrete maatregelen worden voorgesteld.</i></p>
<p>12. Gemeente Utrechtse Heuvelrug, Kerkplein 2, Postbus 200, 3940 AE Doorn</p>	<p><i>Reactie gemeenten Houten, Bunnik, Wijk bij Duurstede</i></p>
<p>Gemeente UH complimenteert de gemeenten met het product en vindt het een handzaam document waarin de burger in één verhaal onze ruimtelijke doelstellingen voor het Kromme Rijngebied kan vinden.</p> <p>1. Algemeen</p> <p>Gemeente UH geeft aan dat de visie op de uitvoering zich met name richt op de terugtrekkende rol van de overheid; de drie gemeenten nemen geen rol meer in de inhoudelijke afwegingen, maar sturen met name op het proces. Gemeente UH heeft zorgen over de wijze waarop de inhoudelijke afwegingen dan tot stand zullen komen. Wie hakt de knoop door als de betrokken partijen, die ieder hun eigen belangen hebben, er samen niet uitkomen? En op welk moment in dat proces kunnen zij als buurgemeente de belangen van haar inwoners inbrengen? Gemeente UH vindt dit een elementair vraagstuk waar nog een antwoord op moeten komen en verwijst naar een document van het Sociaal en Cultureel Planbureau in het kader van de Omgevingswet, waar staat: "Als verantwoordelijke voor het nieuwe omgevingsbestel moet de overheid ook een 'plan B' hebben om een afweging tussen verschillende belangen en waarden te maken wanneer belanghebbenden daar zelf niet uitkomen (...)".</p> <p>2. Gebiedskwaliteiten</p>	<p><i>Wordt voor kennisgeving aangenomen.</i></p> <p>Antwoord op 1.</p> <p><i>Wij houden uiteraard onze bestaande rol in de beoordeling en besluitvorming over planologische afwijkingen van het beleid. Deze visie is het kader voor die afwijkingen. Een afwijking krijgt vorm via het doorlopen van het maatwerkproces (§ 5.2) waarbinnen ook het aspect beeldkwaliteit een plek heeft. Wij verwijzen op dit punt verder naar de beantwoording in hoofdstuk 2 bij thema 3 'Toepassing van maatwerk' en bij thema 5 'Ruimtelijke kwaliteit en beleving'. Daaruit blijkt dat de gemeente UH en haar burgers in het maatwerkproces kunnen reageren, ook op het aspect beeldkwaliteit.</i></p> <p>Antwoord bij 2.</p>

De visie heeft veel oog voor de bijzondere landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten van het Kromme Rijngebied. Het is van belang om bij ontwikkelingen rekening te houden met die kwaliteiten. Gemeente UH onderschrijft de passage in de visie dat er in sommige delen van het gebied meer kwaliteiten zijn dan elders en dat deze gebieden hierdoor kwetsbaarder zijn. Gemeente UH vindt dat de keuze om als overheid niet meer inhoudelijk te sturen op gebiedskwaliteit hier haaks op staat en dat er in zekere mate altijd sprake moet zijn van een onafhankelijke toets ten aanzien van beeldkwaliteit. Juist omdat over beeldkwaliteit te twisten valt, kan dit beter niet uitsluitend aan de samenleving worden overgelaten. De bedoelde vrijheid leidt mogelijk juist tot onduidelijkheid en Gemeente UH maakt zich zorgen om de uitwerking die deze aanpak op de gebiedskwaliteiten heeft. Desalniettemin vinden zij het bewonderenswaardig dat wij deze zoektocht naar de nieuwe rol van de overheid bent aangegaan en regels hebt durven loslaten.

3. Archeologie

Gemeente UH waardeert dat de bijzondere archeologische waarden in de visie worden beschreven en als narratief worden gezien van recreatie en toerisme.

De visie zou volgens Gemeente UH echter verder moeten gaan door daadwerkelijk het belang van behoud van die archeologische rijkdom te onderstrepen. Zonder behoud en onderzoek immers geen archeologisch verhaal.

4. Landbouw en buitengebied

Eén van de onderwerpen die door de samenleving zijn aangedragen, is de behoefte aan schaalvergroting in de landbouw. Gemeente UH wil weten hoe ver onze bereidheid strekt om aan deze behoefte tegemoet te komen.

Gemeente UH neemt aan dat wij de maatvoering volgens de Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie (PRS) als maximum aanhouden.

Gemeente UH snapt de terugtrekkende rol als overheid en de faciliterende houding die wordt gekozen op sommige beleidsvelden. Deze positieve grondhouding kan volgens Gemeente UH ook juist verwachtingen bij initiatiefnemers van ontwikkelingen wekken die uiteindelijk niet haalbaar

Wij zijn met u van mening dat de gebiedskwaliteiten voldoende geborgd zijn in de visie. Het (proces)voorstel over beeldkwaliteit is inderdaad revolutionair, maar wij hebben vertrouwen in de gekozen systematiek. Wij verwijzen op dit punt naar de beantwoording in hoofdstuk 2 bij thema 5 'Ruimtelijke kwaliteit en beleving'.

Antwoord bij 3.

Rondom het thema Archeologie zijn er geen vraagstukken vanuit de samenleving opgehaald. Het thema is wel opgenomen en beschreven in de visie, onder meer via beschrijvingen binnen de 'gebiedskwaliteiten' welke nog zijn aangevuld op basis van de inspraak. Wij achten dit afdoende. Initiatieven kunnen aanhaken bij de beschrijvingen.

De bescherming van de archeologische waarden vindt daarnaast (reeds) plaats via de vigerende bestemmingsplanregelingen en via landelijke wetgeving.

Antwoord bij 4.

De maatvoering vanuit de PRS is juist niet ons uitgangspunt of maximum. Wij verwijzen op dit punt naar de beantwoording in hoofdstuk 2 bij thema 4 onder a 'De gewenste ontwikkeling van de landbouw.'

<p>blijken te zijn.</p> <p>Ook kunnen grote verschillen ontstaan tussen de regels in twee aan elkaar grenzende gebieden, hetgeen gemeente UH niet wenselijk lijkt. Dit is bijvoorbeeld aan de orde bij het volume van vrijkomende agrarische bebouwing dat herontwikkeld mag worden.</p> <p>Voor wat betreft het realiseren van nieuwe woningen in het buitengebied – al dan niet door omvorming van bestaande gebouwen – gaan wij ervan uit dat de provinciale structuurvisie als kader gehanteerd wordt.</p> <p>5. Duurzaamheid</p> <p>Volgens gemeente UH vraagt dit onderwerp vanwege zijn omvang om een meer expliciete uitspraak: een gezamenlijke ambitie ten aanzien van de omvang van duurzame opwekking en opslag van energie en uitspraken over de ruimtelijke impact.</p> <p>De visie ten aanzien van een <i>Off-grid</i> systeem is een mooie, vernieuwende ambitie, die kansen biedt voor de toekomst, maar ze levert ook vragen op. Zal er draagvlak zijn voor duurzame energieopwekkers bij mensen die net buiten het gebied met het gesloten elektriciteitssysteem wonen? Zij kunnen de betreffende energie niet afnemen, maar hebben wel te maken met de ruimtelijke impact van de energieopwekker. En hoe ziet u de samenwerking op duurzame energie met buurgemeenten en U15 in relatie tot duurzame energieopwekking en -opslag?</p> <p>6. Wegen en bereikbaarheid</p> <p>Gemeente UH onderschrijft de noodzaak om de veiligheid voor fietsers op de wegen te vergroten en neemt graag actief deel aan het zoeken naar oplossingen, te meer omdat de verkeersdruk op de in de visie genoemde wegen direct van invloed is op de verkeersdruk op de wegen in de gemeente UH. Juist door het wegennet in een groter verband te zien, kan de verkeersveiligheid daadwerkelijk verbeterd worden.</p>	<p><i>Het verschil in beleid tussen twee of drie gebieden (lees: gemeenten) hebben wij juist (willen) voorkomen door voor één (gemeentegrens overschrijdend) gebied een gezamenlijk beleidskader op te stellen met drie gemeenten. Wij betreuren het dat uw gemeente destijds niet bereid was deel te nemen aan de visie, dan was het eenduidige beleid nog gebiedsdekkender geweest voor het Kromme Rijngebied.</i></p> <p>Antwoord bij 5.</p> <p><i>Off-grid is inderdaad een ambitieuze doelstelling. Wij hebben op dit moment geen eindbeeld, maar er worden wel veel ontwikkelingen op dit terrein voorzien en duurzame initiatieven ontplooit. Wij zijn er als gemeenten van overtuigd dat fossiele brandstoffen uiteindelijk eindig zijn en een nadelige impact hebben op milieu en gezondheid. De transitie naar een (volledig) duurzaam energienetwerk moet wat ons betreft dan ook voortvarend opgepakt worden. Daarom is er ook voor gekozen dit onderwerp op deze schaal op te pakken en als speerpunt te benoemen in de visie. Ook vanuit de markt is er behoefte aan een project op deze schaal. Momenteel doen de drie gemeenten gezamenlijk een onderzoek naar verschillende Off-grid scenario's en de ruimtelijke impact hiervan. Daarbij wordt het hele grondgebied van de drie gemeenten meegenomen. Uiteraard vindt er afstemming/terugkoppeling plaats richting de genoemde samenwerkingsverbanden, zodra hier aanleiding toe is.</i></p> <p>Antwoord bij 6.</p> <p><i>Wij nemen hier kennis van en zullen de gemeente UH daar waar nodig zeker betrekken bij het zoeken naar oplossingen.</i></p>
<p>13. Van Westreenen, Anthonie Follerstraat 1a, 3772 MP Barneveld</p>	<p><i>Reactie gemeente Wijk bij Duurstede</i></p>

<p>1. Mogelijkheden niet-grondgebonden neventak</p> <p>Cliënt van inspreker exploiteert aan de Gooijerdijk te Langbroek een melkveehouderij i.c.m. een pluimveehouderij (uitloopkippen). De melkkoeien vormen qua inkomen en ruimtegebruik de hoofdtak. De pluimveehouderij is een niet-grondgebonden neventak.</p> <p>Bij zijn exploitatie maakt cliënt volop gebruik van innovatie en vernieuwde marktconcepten. Naast het opwekken van duurzame energie (via zonnecollectoren) en extra aandacht voor dierenwelzijn, heeft hij dure stalsystemen en installaties toegepast ten behoeve van het reduceren van ammoniak en fijnstof. Het toepassen van dergelijke systemen in combinatie van het houden van minder dieren per m2 staloppervlak zal leiden tot een significante verhoging van de kostprijs, zeker ten opzichte van de reguliere pluimveehouderij. Om dit te compenseren zal er in de Omgevingsvisie ruimte moeten zijn voor een stukje schaalvergroting, met name voor de niet-grondgebonden agrarische neventakken.</p> <p>Inspreker geeft aan dat in de gemeente Wijk bij Duurstede in het bestemmingsplan buitengebied helaas een andere keus is gemaakt: voor de niet-grondgebonden nevenactiviteit zijn geen ontwikkelmogelijkheden geboden, maar is de regeling gekoppeld aan dierenaantallen. Voor cliënt van inspreker betekent dit een maximum van 25.000 kippen. Het aantal dieren per bedrijf is volgens Inspreker echter geen ruimtelijk relevant aspect en kan derhalve ook niet in een bestemmingsplan geborgd worden. Volgend uit de Omgevingsvisie is het volgens hem veel belangrijker om te sturen op duurzaamheid en innovatie dan op exacte dierenaantallen. De huidige bestemmingsregeling beperkt ondernemers in de ontwikkelmogelijkheden, waardoor zij niet in staat zijn om te investeren in installaties waarmee echt milieuwinst kan worden behaald. Het opnemen van dierenaantallen heeft bijvoorbeeld niet tot gevolg dat de ammoniakemissie ten opzichte van Natura 2000 gebieden gereguleerd wordt. Het aantal dieren dat gehouden wordt binnen een agrarisch bouwperceel zegt namelijk niets over de ammoniakemissie die wordt uitgestoten. De ammoniakemissie is afhankelijk van de toegepaste stalsystemen. Cliënt verzoekt daarom om in de Omgevingsvisie Kromme Rijngebied hierop te anticiperen. Zodat er ook voor de niet-grondgebonden neventakken mogelijkheden ontstaan om deze uit te breiden.</p>	<p>Antwoord op 1.</p> <p><i>Wij volgen de redenering van inspreker. Hoewel uit de reactie niet bekend is wat de exacte (uitbreidings)wens is voor zijn perceel en in hoeverre hij zal willen/kunnen bijdragen aan een werkelijke kwaliteitswinst i.r.t. de doelen uit de Omgevingsvisie, gaat de Omgevingsvisie er inderdaad vanuit dat gestuurd zou moeten worden op effecten (duurzaamheid, dierenwelzijn, innovatie, uitstoot en kwaliteit) en bijvoorbeeld niet op exacte dierenaantallen. Met het vaststellen van deze visie zal er dan ook ruimte ontstaan om, ook in de gemeente Wijk bij Duurstede, het gesprek aan te gaan om, rekening houdend met de doelen uit de Omgevingsvisie, van de genoemde bestemmingsregeling af te wijken.</i></p> <p><i>In § 5.2 (maatwerkproces) van de visie is beschreven waar u allemaal op moet letten bij de onderbouwing van uw uitbreidingswens. Het moet gaan om een meetbare/aantoonbare verbetering van die kwaliteiten. Het is aan u om dit aan te tonen. Wij proberen daarbij onze ruimere bestuurlijke afwegingsruimte te gebruiken, maar blijven wel gebonden aan de wettelijke (milieu)kaders die gelden.</i></p> <p><i>Wij verwijzen tevens naar de beantwoording in hoofdstuk 2 bij thema 4 onder a 'De gewenste ontwikkeling van de landbouw' en thema 3 'Toepassing van maatwerk'.</i></p>
<p>14. Inspreker A</p>	<p><i>Reactie gemeenten Houten, Bunnik, Wijk bij Duurstede</i></p>

<p>1. Knooperven Inspreker is van mening dat 'Knooperven' mogelijk ook een mooie ontwikkeling zijn voor vrijkomende agrarische bebouwing in de Kromme Rijnstreek. In de provincie Utrecht wordt hier inmiddels mee geëxperimenteerd, in Overijssel zijn er al knooperven gerealiseerd. Inspreker lijkt het een goed idee dit nieuwe fenomeen ook op te nemen in de Omgevingsvisie.</p>	<p>Antwoord op 1. <i>De gemeenten zijn met inspreker van mening dat dit (nieuwe) concept past binnen de visie en ook binnen dit plangebied inpasbaar zou kunnen zijn. Daarom is het knooperf als voorbeeld opgenomen in de tekst op blz. 66 2e kolom bovenaan: '.....beperkt op functies. Als voorbeeld wijzen wij op het concept 'knooperven' zoals dat al op andere plekken in Nederland is gerealiseerd'.</i></p>
--	--